

WŁADYSŁAW PRĘŻYNA
Lublin

OBRAZ SIEBIE I PARTNERA A WZAJEMNA ATRAKCYJNOŚĆ W DIADZIE MIESZANEJ

Zagadnienie atrakcyjności jest jednym z aspektów rozległej problematyki relacji interpersonalnych. Na terenie psychologii społecznej pojęcie to wykorzystuje się do opisu i analizy pozytywnych stosunków interpersonalnych (przyjaźni, miłości, koleżeństwa, a nawet altruizmu). Tak rozumianą atrakcyjność można zdefiniować jako postawę jednej osoby wobec drugiej, charakteryzującą się przypisywaniem tej osobie wartości pozytywnych. W przypadku atrakcyjności rozpatrywanej w diadzie można mówić o atrakcyjności wzajemnej bądź o atrakcyjności diady.

Analizę psychologicznych mechanizmów atrakcyjności najczęściej przeprowadza się bądź na gruncie szeroko rozumianej teorii nagrody i kary, bądź w nawiązaniu do teorii poznawczych. W pierwszym przypadku źródło uatrakcyjnienia wiąże się z pozytywnym bilansowaniem interakcji zachodzących pomiędzy partnerami diady (por. Nęcki 1990). W drugim, wzajemna atrakcyjność partnerów wiąże się z zachodzącym między nimi podobieństwem (Hendrick, Hendrick 1992; Maruyama, LeCount 1992). W dotychczasowych badaniach najczęściej poszukiwano tego podobieństwa w zakresie postaw, preferowanego systemu wartości (Cash, Janda 1994), struktur poznawczych (Lis-Turlejska 1976), cech fizycznych (Berscheid, Walster 1974; Ziółkowska 1994). Szczególnie interesującym przedmiotem podobieństwa jako podstawą atrakcyjności interpersonalnej wydaje się być obraz siebie. Wynika to z funkcji motywacyjnej, jaką pełni w osobowości człowieka jego samoocena. Zdaniem wielu autorów podobieństwo zachodzące między obrazem siebie i obrazem partnera stanowi znaczące źródło atrakcyjności tego ostatniego (por. Markus, Smith 1981; Stroebe 1977). Tezę tę potwierdziły w Polsce badania Karyłowskiego (1975a, 1977), Olszewskiej-Kondratowicz (1976). W badaniach tych uwzględniano jednak przede wszystkim realny obraz siebie. Tym-

czasem znaczącym dla procesu uatrakcyjnienia wydaje się być także idealny obraz siebie (por. Rauste-von Wright 1985). W nawiązaniu do tych sugestii sformułowano hipotezy, które były przedmiotem badań dalej referowanych. Hipotezy te brzmią:

1. źródłem atrakcyjności partnerów w diadzie jest dostrzegane podobieństwo między realnym obrazem siebie a obrazem partnera (H_1);
2. źródłem atrakcyjności partnerów w diadzie jest dostrzegane podobieństwo między idealnym obrazem siebie a obrazem partnera (H_2);
3. oddziaływanie podobieństwa obrazów – realnego i idealnego siebie oraz partnera – na poziom atrakcyjności diady jest modyfikowane poziomem samoakceptacji osoby postrzegającej podobieństwo (H_3).

Pierwsza hipoteza posiada już względnie szerokie potwierdzenie empiryczne. Także druga była przedmiotem badań empirycznych. Dotychczas jednak hipotezy te weryfikowano na różnym materiale. Tutaj proponuje się analizę danych empirycznych zebranych na tej samej próbce. Jednocześnie w badaniu obrazu siebie wykorzystuje się metodę pozwalającą opisać obraz siebie obszernie i wieloaspektowo. Analizując zależności zachodzące między podobieństwem obrazów siebie i partnera oraz atrakcyjnością diady zamierza się określić udział płci w tej zależności. Trzecia hipoteza zakłada, że zależność między podobieństwem obrazów i atrakcyjnością diady jest dodatkowo uwarunkowana poziomem samoakceptacji członka diady oceniającego badane obrazy (por. Karyłowski 1975b; Dymkowski 1980). Należy raz jeszcze zaznaczyć, że wszystkie trzy hipotezy będą weryfikowane na materiale uzyskanym w badaniu jednej próbki. Pozwoli to bardziej precyzyjnie i jednoznacznie określić zakres oddziaływania poszczególnych zmiennych występujących w kolejnych hipotezach. Taka strategia badawcza stanowi, wydaje się, dodatkowe *novum* referowanych tutaj wyników badań.

I. METODY I PRÓBKA

W przeprowadzonych badaniach empirycznych zastosowano dwie metody. Obrazy siebie (realny i idealny) oraz partnera badano za pomocą Testu Przymiotnikowego Gougha i Heilbruna w nowej – 37 wymiarowej wersji (Juros, Oleś 1993). Każdy badany odpowiadał na 3 pytania: jaki jestem, jakim chciałbym być oraz jaki jest mój partner (partnerka)? W badaniu atrakcyjności zastosowano Skalę Atrakcyjności (SKAT) w opracowaniu Nęckiego (1975). Skala ta składa się z 13 pytań, które dotyczą m.in. oceny partnera, gotowości do podtrzymywania z nim kontaktów, gotowości do ponoszenia

kosztów dla utrzymania tych kontaktów itd. Badany odpowiada na skali 5-stopniowej. Najmniejsza ilość punktów, jaką można uzyskać w Skali, wynosi 13, największa 65. Suma wszystkich punktów otrzymanych przez daną osobę badaną stanowi wskaźnik atrakcyjności dla niej jej partnera w diadzie. Suma atrakcyjności obu partnerów daje ocenę poziomu atrakcyjności diady.

Wartość diagnostyczna Skali jest zadowalająca. Rzetelność Skali sprawdzano metodą dwukrotnego badania grupy 75 diad w odstępie trzech tygodni. Uzyskany współczynnik korelacji wynosi 0.82 (Nęcki 1975 s. 95). Trafność Skali sprawdzano trzema sposobami porównując jej wyniki: uzyskane w grupach przyjaciół i osób nielubianych; z wynikami pozytywnych i negatywnych wyborów socjometrycznych; z danymi z obserwacji (Nęcki 1975 s. 94-95).

Z wykorzystaniem wymienionych wyżej metod przebadano 120 osób. Badanymi były kobiety i mężczyźni (60 diad mieszanych) w wieku od 22 do 36 roku życia, znajdujący się w diadzie co najmniej od dwóch lat. Średnia wieku wszystkich badanych wynosiła 26.2 ($m = 26.9$; $k = 25.5$) lat. Większość badanych miało pochodzenie robotnicze (48%) lub inteligenckie (41%), pozostali chłopskie (11%). Biorąc pod uwagę łącznie kobiety i mężczyznę 27% diad wywodziło się ze środowiska robotniczego, 20% – inteligenckiego, 30% – chłopskiego; pozostałe pary były środowiskowo mieszane. Badaniami objęto osoby ze średnim i wyższym wykształceniem. I tak, wykształcenie średnie posiadało 62% badanych, a 38% wyższe. Biorąc pod uwagę poziom wykształcenia w diadach, średnie posiadało 42% diad, wyższe 22%, a pozostałe diady tworzyły osoby z wykształceniem mieszanym – średnim i wyższym. Wreszcie 48% badanych to osoby zamężne (żonate), a pozostałe 52% stanu wolnego¹.

II. WYNIKI BADAŃ

Podjęty w badaniach problem obejmował cztery zmienne: obraz siebie (zmienna niezależna), atrakcyjność interpersonalna (zmienna zależna) oraz płeć i poziom samoakceptacji (zmienne niezależne). Obraz siebie analizowano w trzech wymiarach: realnego obrazu siebie (R), idealnego obrazu siebie (I) oraz obrazu partnera (-rki) diady (P). W przypadku zmiennej atrakcyjności

¹ W tym miejscu pragnę serdecznie podziękować p. mgr Marii Porębie za jej wkład pracy w organizację badań i zbieranie danych testowych.

skoncentrowano się przede wszystkim na atrakcyjności diady (D), będącej pochodną wzajemnej indywidualnej atrakcyjności partnerów diady².

Analizę statystyczną powiązań podobieństwa obrazów i atrakcyjności badanych osób przeprowadzono stosując podwójną strategię: poszukiwanie korelacji z wykorzystaniem r Pearsona, analizę wariancji wielokrotnej Anova, w połączeniu z poszukiwaniem zależności prostych w postaci różnic w poziomie wzajemnej atrakcyjności grup o małym i dużym podobieństwie obrazów siebie i partnera z zastosowaniem t – Studenta, wreszcie krokową regresję wielokrotną dla atrakcyjności diady (zm. zal.) przy udziale podobieństwa obrazów siebie – realnego i idealnego oraz obrazu partnera (zm. niezal.)³. W nawiązaniu do głównego problemu i przyjętych w jego ramach hipotez szczegółowych analizę statystyczną danych empirycznych przeprowadzono oddzielnie dla: 1. podobieństwa obrazu realnego – kobiety i mężczyzny – i obrazu partnera; 2. podobieństwa obrazu idealnego – kobiety i mężczyzny – i obrazu partnera; 3. poziomu samoakceptacji i podobieństwa obrazów realnego i partnera; oraz 4. poziomu samoakceptacji i podobieństwa obrazu idealnego i obrazu partnera. W takiej też kolejności przedstawione zostaną obecnie wyniki.

1. *Poziom atrakcyjności diady a podobieństwo realnego obrazu siebie oraz obrazu partnera*⁴

Wyniki statystycznej analizy zależności zachodzącej między podobieństwem realnych obrazów siebie i obrazu partnera a poziomem ich wzajemnej atrakcyjności prezentują kolejno tabele 1-4⁵.

² Jako wskaźnik atrakcyjności diady przyjęto sumę atrakcyjności indywidualnej partnerów minus różnica tych atrakcyjności. [P_k (partner w oczach kobiety) + P_m (partnerka w oczach mężczyzny) – ($P_k - P_m$)]. Taki sposób obliczania wskaźnika atrakcyjności diady miał na celu uwzględnienie możliwej dyspersji wyników indywidualnej atrakcyjności partnerów diady. Dodatkowo, dla poszerzenia wglądu w zakres powiązań badanych zmiennych uwzględniono również atrakcyjność indywidualną partnerów diady (P_k i P_m). Uzyskane wyniki zamieszczono w odpowiednich tabelach, bez szczegółowej ich interpretacji w dalszych analizach.

³ Obliczenia wykonano w Ośrodku Obliczeniowym KUL. Konsultacje – mgr Zbigniew Sienkiewicz.

⁴ Jako miarę podobieństwa obrazów przyjęto różnicę arytmetyczną zachodzącą między wynikami, jakie badani uzyskali w poszczególnych skalach ACL, i w zakresie kolejno: obrazu realnego, idealnego oraz obrazu partnera.

⁵ W tabelach zamieszczono tylko dane tych skal, w których wystąpiły zależności statystycznie istotne.

Tab. 1a. Korelacje między poziomem atrakcyjności i podobieństwem realnego obrazu kobiety i obrazu jej partnera

Skale	Atr. diady		Atr. Pk		Atr. Pm	
	r	p	r	p	r	p
Unfav	0.340	.008	0.329	.010	0.400	.002
Com	0.316	.014	0.326	.011	–	–
Int	0.387	.002	0.394	.002	0.355	.005
Nur	0.496	.000	0.464	.000	0.516	.000
Iss	-0.290	.024	-0.265	.041	-0.288	.026
CP	0.311	.015	0.251	.053	–	–
A-2	0.286	.027	0.271	.036	0.344	.007

Tab. 1b. Korelacje między poziomem atrakcyjności i podobieństwem realnego obrazu mężczyzny oraz obrazu jego partnerki

Skale	Atr. diady		Atr. Pk		Atr. Pm	
	r	p	r	p	r	p
Unfav	0.270	.037	–	–	0.299	.022
Int	0.293	.023	0.308	.017	–	–
Aut	-0.281	.030	–	–	–	–
Cha	0.347	.007	0.307	.017	–	–
Aba	-0.311	.016	-0.272	.036	–	–
Def	-0.412	.001	-0.341	.008	-0.364	.004
Np	0.257	.048	0.297	.021	–	–
A	0.249	.055	0.306	.017	–	–

Tab. 2. Wyniki analizy wariancji Anova dla atrakcyjności – \bar{x} (zm. zal.) oraz podobieństwa obrazów i płci (zm. niezal.)

Skale	Podob. obr. R i P	Poziom atrakcyjności				F	p	% ⁶
		R k P		R m P				
		\bar{x}	σ	\bar{x}	σ			
Nur	Duże	99.5	16.6	31.4	19.9	5.118	.026	9
	Małe	82.3	20.5	90.4	21.1			
Aut	Duże	97.4	17.3	87.3	19.8	8.493	.004	7.3
	Małe	83.9	21.6	95.0	20.8			
Aba	Duże	96.5	17.8	86.3	19.0	7.195	.008	5.9
	Małe	85.7	21.7	95.2	21.2			
Def	Duże	97.5	17.2	87.2	21.0	7.973	.006	6.9
	Małe	84.3	21.6	94.6	19.6			

⁶ Procent wyjaśnianej wariancji.

Tab. 3. Różnice w poziomie atrakcyjności między grupami z dużym (D) i małym (M) podobieństwem obrazów realnego i partnera⁷

Skale	R k P				R m P			
	D	M	t	p	D	M	t	p
	Atrakcyjność				Atrakcyjność			
Int	97.2	84.2	2.55	.014	96.7	85.6	2.20	.032
Nur	99.5	82.3	3.58	.001	–	–	–	–
Aut	97.4	83.9	2.66	.010	–	–	–	–
Cha	98.8	81.9	3.39	.001	96.7	85.1	2.29	.026
Aba	96.5	85.7	2.12	.039	–	–	–	–
Def	97.5	84.3	2.60	.012	–	–	–	–
S-Cn	99.0	83.8	3.15	.003	–	–	–	–
Iss	85.9	96.3	2.03	.047	–	–	–	–
CP	97.0	84.8	2.40	.020	–	–	–	–
NP	–	–	–	–	97.15	83.26	2.71	.009
A-2	96.5	85.7	2.12	.038	–	–	–	–

Tab. 4. Średnie grupowe obrazu realnego (R) kobiet (k) i obrazu ich partnerów (P) oraz obrazu realnego (R) mężczyzn (m) i ich partnerek (P) grup z dużym (D) i małym (M) podobieństwem obrazów realnego i partnera

Skale	Pod.	k				m			
		R		P		R		P	
		\bar{x}	σ	\bar{x}	σ	\bar{x}	σ	\bar{x}	σ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Unfav	D	49.2	8.2	49.6	7.7	48.7	5.9	46.9	5.9
	M	59.3	11.3	62.1	19.9	53.1	7.3	55.5	15.6
Com	D	34.0	6.3	33.3	6.8	38.7	6.2	39.2	5.7
	M	36.9	9.4	29.0	11.3	34.6	9.8	32.4	2.5
Int	D	45.2	7.3	45.3	8.9	44.8	8.3	45.1	8.2
	M	47.0	10.2	40.3	11.4	46.0	11.1	41.5	14.2
Nur	D	47.5	6.0	45.6	7.5	49.9	9.0	49.6	8.6
	M	48.0	9.1	37.6	13.9	47.4	8.7	50.9	14.6
Het	D	44.5	8.7	44.9	9.9	49.9	8.9	52.3	9.8
	M	44.6	10.1	41.6	15.0	43.5	9.9	57.7	21.1
Aut	D	51.4	5.8	52.1	6.3	47.2	6.4	46.0	6.9
	M	44.4	9.0	54.7	10.7	52.8	8.1	41.6	11.1

⁷ Tab. 3. zawiera dane oceniające istotność różnic w poziomie atrakcyjności diad z dużym (D) i małym (M) podobieństwem obrazów RkP i RmP. Są to wyniki zależności prostych w zakresie obu płci oddzielnie i uzupełniają dane tab. 2. Okazało się przy tym, że obliczenia te wyodrębniły dodatkowo – w stosunku do wyników Anova z tab. 2 – skale, w których występuje istotna statystycznie zależność między podobieństwem obrazów i atrakcyjnością diady.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Agg	D	48.9	8.7	50.2	7.9	49.7	7.6	49.3	7.7
	M	44.8	11.5	54.3	11.2	48.8	10.5	49.7	12.2
Cha	D	41.9	4.9	42.0	6.0	41.7	7.0	41.8	5.6
	M	42.4	10.0	38.8	11.2	43.2	14.2	41.4	13.5
Aba	D	50.6	5.9	48.5	6.1	52.6	7.4	52.3	7.3
	M	62.6	10.5	45.3	10.6	46.0	11.0	55.6	11.0
Def	D	48.6	5.4	49.3	6.0	49.9	7.8	50.8	8.6
	M	55.1	9.0	43.6	10.1	47.1	10.7	53.8	10.8
S-Cn	D	50.3	5.4	51.0	6.0	52.8	6.8	52.5	6.7
	M	52.2	10.5	54.3	9.0	50.5	11.4	53.7	11.1
Iss	D	49.8	8.4	53.6	9.7	54.2	8.8	53.4	8.2
	M	42.8	10.2	60.4	9.8	47.1	14.6	55.3	11.2
CP	D	51.9	6.5	52.3	7.6	52.3	5.8	51.6	6.5
	M	48.3	9.3	58.3	11.1	53.3	10.4	52.1	12.0
NP	D	46.4	6.8	47.9	6.8	51.0	6.7	49.5	6.8
	M	41.6	8.9	46.2	11.9	45.7	9.9	49.8	12.4
A	D	45.9	7.6	47.8	7.5	47.1	6.9	46.6	6.6
	M	41.3	10.6	50.3	11.0	44.3	12.0	47.1	9.2
A-2	D	48.7	7.3	48.8	6.5	47.5	7.0	46.9	6.1
	M	52.6	11.3	54.1	10.4	55.4	8.3	46.1	9.9

Analiza wariancji Anova ujawniła istotne statystycznie zależności główne w przypadku czterech skal ACL-u: Nur, Aut, Aba i Def. Analiza pojedynczych zależności wykazała więcej wyników statystycznie istotnych. I tak, różnice w poziomie atrakcyjności między grupami o małym i dużym podobieństwie obrazów Rk i P wystąpiły w 10 skalach, a obrazów Rm i P – w trzech skalach (tab. 3). Z kolei, istotne korelacje między poziomem atrakcyjności i podobieństwem Rk i P stwierdzono w 14 skalach, a podobieństwem Rm i P w 8 skalach. Biorąc pod uwagę fakt, że wyniki poszczególnych analiz w niektórych przypadkach dotyczyły tej samej skali, powiązanie z poziomem wzajemnej atrakcyjności ujawniło 16 skal ACL-u.

Poniżej przedstawiona zostanie psychologiczna charakterystyka tego powiązania w zakresie kolejnych skal ACL-u⁸.

Unfav – Uaktrakcyjnieniu diady sprzyjają dwie okoliczności: zwiększenie podobieństwa obrazu realnego i obrazu partnera (zwłaszcza gdy podobieństwo to postrzega kobieta – por.tab. 1) oraz pozostawanie obydwu obrazów w

⁸ Charakterystykę przeprowadzono na podstawie podręcznika ACL-u w tłumaczeniu A. Jurosa i P. Olesia (Gough, Heilbrun 1990).

przedziale dolnego bieguna skali. A zatem psychologiczną podstawą uatrakcyjnienia, w przypadku skali Unfav, są takie cechy partnerów, jak: postawa zależności, takt, mniejsza skłonność do obrażania się. Z kolei, istotną przeszkodą we wzajemnym uatrakcyjnianiu są: pesymizm, upór, skłonność do agresji, brak zaufania i akceptacji siebie (por. tab. 4).

Com – Skala ta ma znaczenie dla atrakcyjności, której sprzyja zwiększanie podobieństwa realnego obrazu kobiety i obrazu jej partnera w zakresie cech związanych raczej z górnym biegunem skali: osoba wydaje się być godna zaufania, delikatna wobec innych, nieskrępowana w relacjach międzyludzkich. Natomiast pojawianie się u partnera takich cech, jak: trudności w przystosowaniu do wymogów relacji interpersonalnej, zachowania ambiwalentne w tym zakresie, postawa obronna, obniża atrakcyjność diady przede wszystkim w oczach kobiety. (por. tab. 1a, 3).

Int – „Gotowość do rozumienia zachowania własnego i zachowania innych” ma duże znaczenie dla procesu uatrakcyjniania w oczach obydwu partnerów. Procesowi temu sprzyja podobieństwo w zakresie cech związanych ze średnim przedziałem skali, natomiast partnerzy – zarówno kobieta, jak i mężczyzna – przywiązujący wyraźnie mniejszą wagę do spraw intelektualnych i przejawiający mniejszy zakres zainteresowań poznawczych tracą na atrakcyjności (por. tab. 3, 4).

Wykres 1. Interakcja atrakcyjności z podobieństwem obrazów realnego i partnera oraz płci w skali Nur (Anova)

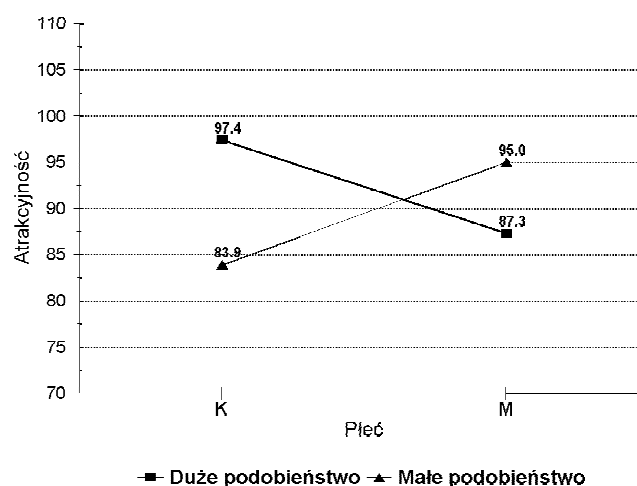
Nur – W zakresie cech związanych ze skalą Nur zmienne – podobieństwa obrazów i płeć – ujawniają istotną wzajemną interakcję przy uatrakcyjnianiu diady (Anova $p = .026$; wyjaśnia 9% wariacji). Analiza zależności prostych wykazuje jednak, że podobieństwo obrazów jest znaczące w przypadku tylko kobiet (tab. 3, wyk. 1), choć należy zauważyć, że atrakcyjność diady związana z podobieństwem postrzeganym przez kobietę staje się również atrakcyjna dla mężczyzny (por. tab. 1a); zależności takiej brak jest w przypadku podobieństwa obrazu postrzeganego przez mężczyznę (tab. 1b). Generalnie, obraz partnera charakteryzujący się postawą obronną, unikaniem ludzi i bliskości więzi z nimi nie sprzyja atrakcyjności diady.

Het – Potrzeba poszukiwania towarzystwa i czerpania emocjonalnej satysfakcji z interakcji z równieśnikami płci przeciwnej istotnie koreluje ($p < .01$) z atrakcyjnością diady głównie, kiedy podobieństwo w tym zakresie postrzega kobieta (RkP); obniża się ta atrakcyjność, kiedy w obrazie partnera – mężczyzny – potrzeba takich poszukiwań jest mniejsza ($P_k = 41.6$).

Aut – Skala „Autonomia” współtworzy razem ze zmienną płci istotnie znaczące pole dla uatrakcyjnienia diady (Anova $p = .0004$; tłumaczy 7.3% wariacji). Analiza szczegółowa – zależności prostych – wskazuje, że w interakcji tej uczestniczą głównie kobiety (tab. 1b, 3).

Psychologiczny mechanizm badanych zależności jest dosyć złożony (por. wykres 2).

Wykres 2. Interakcja atrakcyjności z podobieństwem obrazów realnego i partnera oraz płci w skali Aut (Anova)

I tak, generalnie zależność ta jest ujemna w tym znaczeniu, że wraz z obniżaniem się podobieństwa obrazu realnego mężczyzny i obrazu jego partnerki wzrasta poziom uatrakcyjnienia diady. Ale źródłem uatrakcyjnienia są dwie sytuacje szczegółowe: podwyższona potrzeba autonomii w obrazie realnym kobiety w połączeniu z podobnie wysoką potrzebą autonomii u jej partnera oraz wysoka potrzeba autonomii w obrazie realnym mężczyzny w połączeniu z niskim poziomem tej potrzeby u kobiety. Występują zatem dwie przeciwstawne zasady regulujące procesy uatrakcyjnienia: w oczach mężczyzny zasada kompensacji, w oczach kobiety – podobieństwa potrzeb (por. tab. 4).

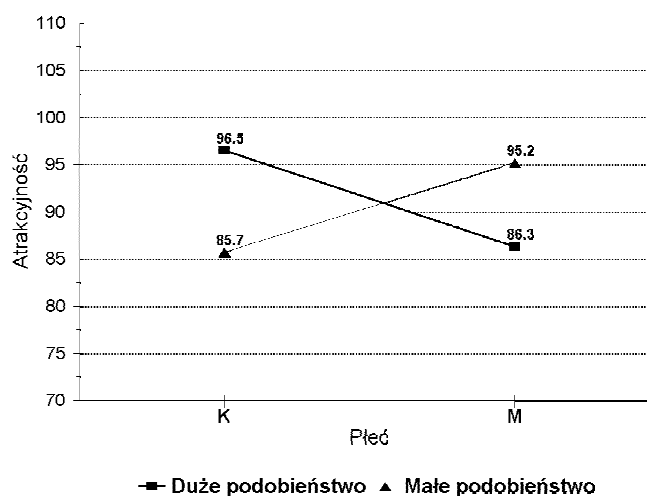
Agg – Podobieństwo obrazów w skali Agg, głównie w przypadku RkP, koreluje istotnie z atrakcyjnością diady ($p < .02$). Dzieje się to wówczas, kiedy w obrazie realnym kobiety i w obrazie jej partnera agresja ta jest niewielka ($P_k = 50.2$). Dostrzegany w obrazie mężczyzny wzrost intensywności zachowań atakujących i raniących innych ($P_k = 54.3$) obniża atrakcyjność diady.

Cha – W skali Cha pojawia się dodatnia zależność między podobieństwem obrazów R i P oraz wzrostem atrakcyjności diady (por. tab. 3). W obydwu przypadkach uatrakcyjnieniu sprzyjają cechy związane z dolnym biegunem skali: poszukiwania stabilności, unikanie sytuacji ryzykownych, umiarkowany dynamizm. Pomniejszanie podobieństwa obrazów realnego i partnera obniża atrakcyjność diady (por. tab. 4).

Aba – Skala „Ponížanie się” to kolejny wymiar osobowości, w zakresie którego pojawia się wyraźna interakcja, między podobieństwem obrazów i płcią, oddziałująca na poziom atrakcyjności partnerów diady (Anova $p = .008$; tłumaczy 5.9% wariacji). Z rozkładu interakcji (wykres 3) wynika, że w przypadku kobiet podobieństwo badanych obrazów sprzyja atrakcyjności, natomiast kiedy podobieństwo ocenia mężczyzna zależność jest odwrotna – wraz ze wzrostem podobieństwa obrazów atrakcyjność diady obniża się. Biorąc pod uwagę średnie grupowe obrazów ACL-u w skali Aba można przedstawić następującą charakterystykę ujawnionych zależności (por. tab. 4). Dla kobiety, która w realnym obrazie siebie uzyskuje przeciętne wyniki w skali Aba, diada zyskuje na atrakcyjności wówczas, kiedy jej partner jest bardziej od niej: pewny siebie, zdecydowany i wytrwale dążący do realizacji swoich preferencji; nazbyt duże jednak zróżnicowanie partnerów w tym względzie obniża ich atrakcyjność. Z kolei, dla mężczyzny, który swój realny obraz siebie umieszcza w dolnym przedziale skali ($R_m = 46.1$), atrakcyjna staje się partnerka: podporządkowana, gotowa do ustępstw, unikająca konfliktów, z większym poczuciem niższości ($P_m = 55,6$). Można zatem powiedzieć, że w oddziaływaniu obrazów na uatrakcyjnienie diady pośredniczy zasada kom-

pensacji tych obrazów, z tym, że płeć zmienia kierunek układu cech w obrazach obydwu partnerów diady.

Wykres 3. Interakcja atrakcyjności z podobieństwem obrazów realnego i partnera oraz płci w skali Aba (Anova)

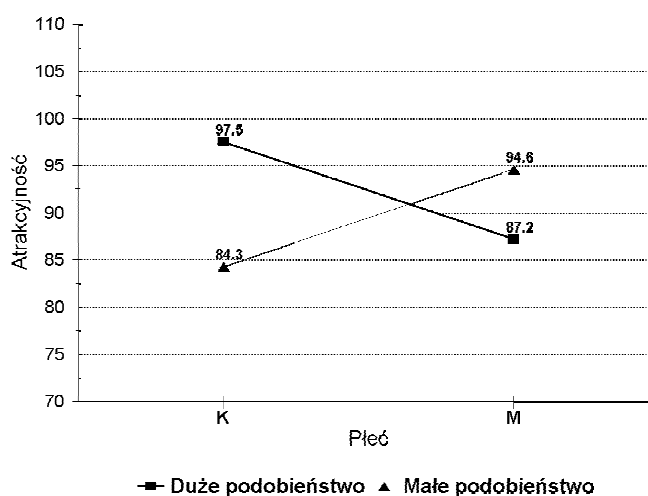

Def – Analogiczną sytuację w stosunku do poprzedniej skali Aba stwarza dla atrakcyjności diady skala „Podporządkowanie” (Def). Interakcja podobieństwa obrazów oraz płci partnerów wpływa istotnie na poziom ich wzajemnej atrakcyjności (Anova $p = .006$; wyjaśnia 6.9% wariacji). Generalnie w całej badanej próbie ze wzrostem podobieństwa porównywanych obrazów maleje atrakcyjność partnerów diady (tab. 1b). Biorąc jednak pod uwagę płeć partnerów prawidłowość ta zmienia się. I tak, w przypadku kobiet atrakcyjności sprzyja wzrost podobieństwa obrazów, w przypadku mężczyzn podobieństwo obniża poziom atrakcyjności (por. wykres 4).

W świetle uzyskanych wyników średnich zależności te uzyskują następującą charakterystykę psychologiczną. Dla kobiety atrakcyjna staje się diada, w której ona sama – jej obraz realny – jak też jej partner znajdują: przyjemność we współzawodnictwie, podejmowaniu ryzyka, są względnie uparte, nie obawiają się konfliktów ($R_k = 48.6$, $P_k = 49.3$). Z kolei dla mężczyzny o podobnych, jak wyżej, cechach realnego obrazu siebie ($R_m = 47.1$) atrakcyjną staje się diada, gdy jego partnerka jest gotowa przyjąć role podrzędne, kiedy ulega

innym, choć bez utraty poczucia własnej godności, woli anonimowość, dystansuje się od konfliktów ($P_m = 53.8$).

Wykres 4. Interakcja atrakcyjności z podobieństwem obrazów realnego i partnerów oraz płci w skali Def (Anova)

S-Cn⁹ – W skali „Samokontrola” na atrakcyjność diady wpływa tylko podobieństwo postrzegane przez kobietę (por. tab. 3). Ma to miejsce wówczas, kiedy kobieta swój realny obraz umieszcza w środkowym przedziale skali ($R_k = 50.2$), a obraz jej partnera znajduje się tylko nieznacznie wyżej tego przedziału, a więc odznacza się umiarkowaną samokontrolą nie pozbawiającą go spontaniczności, jest bardziej od niej pilny i stateczny ($P_k = 51.0$).

Iss – Generalnie, podobieństwo obrazów obu partnerów w zakresie skali „Idealny obraz siebie” koreluje negatywnie z atrakcyjnością diady (tab. 1). Zależność ta zaznacza się jednak przede wszystkim w przypadku, kiedy podobieństwo to ocenia kobieta (por. tab. 3). Uzyskane wyniki badań pozwalają zależność tę scharakteryzować następująco: diada staje się atrakcyjna, kiedy kobieta postrzega siebie jako: słabą, pokonywaną przez życie, doświadczającą

⁹ W tej i pozostałych skalach podobieństwo obrazów realnego i partnera oddziałuje na atrakcyjność diady w sposób bardziej prosty – bez pośrednictwa płci bądź tylko w podgrupie jednej płci.

trudności w osiągnięciu celów, ale zarazem uprzejmą, uwzględniającą prawa i pragnienia innych ($R_k = 47,8$), zaś jej partner jest efektywny w kontaktach międzyludzkich i w realizacji celów życiowych, wyraźnie akcentujący własne „ja” ($P_k = 60,4$).

CP – Skala „Krytyczny rodzic” staje się psychologicznym polem w uatrakcyjnieniu diady tylko wówczas, kiedy podobieństwo obrazów postrzegane jest przez kobietę (por. tab. 1a, 3). W tym kontekście diada staje się atrakcyjna, kiedy oboje jej partnerzy są raczej skoncentrowani na sobie, na dążeniu do realizacji własnych celów, pozostają obojętni na sprawy innych ludzi ($R_k = 51,9$, $P_k = 52,3$). U mężczyzny skala ta nie odgrywa większej roli w procesie uatrakcyjniania.

NP – Obszar psychologiczny skali „Wychowawczy rodzic” wpływa znacząco na uatrakcyjnienie diady, kiedy podobieństwo obrazów jest postrzegane przez mężczyznę (por. tab. 1b, 3). Ma to miejsce wówczas, kiedy mężczyzna raczej preferuje ciągłość i kultywowanie tradycyjnych wartości, dystansuje się od szybkich zmian i łamania konwenansów, podtrzymuje relacje nacechowane grzecznością i szacunkiem między dziećmi i rodzicami, młodszymi i starszymi ($R_m = 51$), natomiast jego partnerka raczej przejawia tendencje dystansowania się wobec wyżej wymienionych cech – bardziej poszukuje zmiany i różnorodności, jest mniej zadowolona z obecnej sytuacji ($P_m = 49,5$); na podkreślenie zasługuje fakt, że kiedy partnerka posiada takie cechy, ale obraz realny mężczyzny przesuwają się wyraźnie w zakres drugiego bieguna skali ($R_m = 45,7$), diada traci na atrakcyjności.

A – Skala „Dorosły” posiada ograniczone znaczenie dla uatrakcyjnienia diady i pojawia się tylko wówczas, gdy tę atrakcyjność postrzega kobieta, a podobieństwo obrazów ocenia mężczyzna (por. tab. 1a). Psychologicznie sytuacja ta występuje wówczas, kiedy oba obrazy są bardzo do siebie podobne i charakteryzują się cechami związanymi z dolnym biegunem skali; a więc oboje partnerzy są odprężeni, wrażliwi, ale bez większego angażowania się w realizację powinności dyktowanych przez życie ($R_m=47,1$, $P_m=46,6$).

A-2 – Źródłem uatrakcyjnienia diady postrzeganej zgodnie przez obu jej partnerów jest podobieństwo obrazów, ocenianych jednak głównie przez kobiety (por. tab. 1a, 3). Ma to miejsce wówczas, gdy oboje partnerzy są praktyczni, przeciętni w oryginalności, mniej dynamiczni, bardziej tolerancyjni wobec wzajemnych błędów i potknięć ($R_k = 48,7$, $P_k = 48,8$).

2. Poziom atrakcyjności diady a podobieństwo idealnego obrazu siebie oraz obrazu partnera

Wyniki analizy statystycznej zależności występującej między podobieństwem idealnych obrazów siebie i obrazu partnera a poziomem atrakcyjności partnerów diady zawierają kolejno tabele: 5-8.

Tab. 5a. Korelacje między poziomem atrakcyjności i podobieństwem idealnego obrazu kobiety oraz obrazu jej partnera

Skale	Atr. diady		Atr. Pk		Atr. Pm	
	r	p	r	p	r	p
Nck	0.304	.018	–	–	0.382	.003
Fav	0.436	.001	0.512	.000	–	–
Unfav	0.643	.000	0.626	.000	0.568	.000
Ach	0.374	.003	0.370	.004	0.380	.003
Dom	0.427	.001	0.439	.000	–	–
End	0.337	.009	0.334	.009	0.313	.015
Ord	0.311	.015	0.270	.037	0.318	.013
Int	0.351	.006	0.406	.001	–	–
Nur	0.401	.001	0.411	.001	0.311	.016
Aff	0.443	.000	0.512	.000	–	–
Het	0.539	.000	0.582	.000	0.395	.002
Exh	0.259	.046	0.310	.016	–	–
Agg	0.282	.029	0.344	.007	–	–
Cha	0.361	.005	0.362	.005	–	–
Suc	0.405	.001	0.412	.001	0.284	.028
S-Cfd	0.537	.000	0.606	.000	–	–
P-Adj	0.419	.001	0.484	.000	–	–
Iss	0.526	.000	0.554	.000	0.334	.009
Mls	0.402	.001	0.399	.002	0.356	.005
NP	0.460	.000	0.492	.000	0.280	.030
A	0.347	.007	0.325	.011	0.317	.014
FC	0.279	.031	0.332	.010	–	–
AC	0.380	.003	0.404	.001	–	–
A-2	0.258	.047	0.292	.023	–	–

Tab. 5b. Korelacje między poziomem atrakcyjności i podobieństwem idealnego obrazu mężczyzny oraz obrazu jego partnerki

Skale	Atr. diady		Atr. Pk		Atr. Pm	
	r	p	r	p	r	p
Crs	0.287	.026	–	–	0.371	.004
S-Cfd	0.259	.046	–	–	0.260	.045
Iss	0.339	.008	0.346	.007	0.299	.020
FC	0.438	.000	0.389	.002	0.330	.010

Tab. 6. „Efekty główne” analizy wariancji Anova dla atrakcyjności – \bar{x} (zm. zal.) oraz podobieństwa obrazów i płci (zm. niezal.)

Skale	Podob. obr. I i P	Poziom atrakcyjności				F	p	%
		IkP		ImP				
		\bar{x}	σ	\bar{x}	σ			
Ord	Duże	96.6	19.0	89.3	22.0	4.456	.037	4.9
	Małe	84.4	20.4	92.5	19.0			
Het	Duże	98.1	17.9	90.6	18.4	3.993	.048	6.0
	Małe	84.1	20.7	91.2	22.4			
P-Adj	Duże	97.3	15.0	90.1	22.2	3.919	.050	5.1
	Małe	84.5	23.3	91.7	18.9			
Mls	Duże	98.6	16.6	90.4	21.0	4.588	.034	6.7
	Małe	83.7	21.4	91.3	20.4			

Tab. 7. Różnice istotne między grupami z dużym (D) i małym (M) podobieństwem obrazów idealnego (I) i partnera (P)¹⁰

Skale	Podobieństwo IkP				Podobieństwo ImP			
	D	M	t	p	D	M	t	p
	Atr. diady				Atr. diady			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Fav	97.0	84.8	2.40	0.020	–	–	–	–
Unfav	101.3	80.5	4.57	0.000	–	–	–	–
Ach	95.8	85.7	1.96	0.055	–	–	–	–
Dom	96.2	85.9	2.00	0.050	–	–	–	–
Ord	96.6	84.4	2.40	0.020	–	–	–	–
Nur	96.9	85.3	2.30	0.025	–	–	–	–
Aff	99.1	82.7	3.35	0.002	–	–	–	–
Het	98.1	84.1	2.81	0.007	–	–	–	–
Agg	96.6	84.8	2.29	0.026	–	–	–	–

¹⁰ Por. przypis 7.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Cha	97.9	84.8	2.69	0.010	96.1	84.6	2.14	.038
Crs	99.5	83.4	3.35	0.001	–	–	–	–
S-Cfd	97.4	84.0	2.64	0.011	96.6	85.6	2.16	.035
P-Adj	97.3	84.5	2.55	0.014	–	–	–	–
Iss	99.9	82.4	3.69	0.001	99.0	82.3	3.37	.002
Mls	98.6	83.7	3.01	0.004	–	–	–	–
NP	97.9	84.3	2.76	0.008	–	–	–	–
FC	96.2	85.6	2.06	0.044	99.6	80.9	3.80	.000

Tab. 8. Średnie grupowe obrazu idealnego (I) kobiet (K) i obrazu ich partnerów (P) oraz obrazu idealnego (I) mężczyzn (M) i ich partnerek (P) grup z dużym (D) i małym (M) podobieństwem obrazów idealnego i partnera

Skale	Podob	K				M			
		I		P		I		P	
		\bar{x}	σ	\bar{x}	σ	\bar{x}	σ	\bar{x}	σ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Fav	D	50.8	10.0	47.3	8.7	54.7	7.4	52.9	7.3
	M	56.7	8.4	38.5	10.5	56.4	9.4	39.1	12.4
Unfav	D	42.5	4.5	45.2	5.0	41.4	2.4	43.3	2.5
	M	40.8	2.6	66.6	16.5	41.9	6.7	59.1	13.5
Ach	D	54.5	6.5	53.1	6.1	56.5	4.5	53.9	4.7
	M	57.6	5.4	46.7	13.3	59.5	8.9	43.3	9.3
Dom	D	55.3	4.7	54.8	5.4	54.4	4.7	51.1	5.0
	M	57.8	5.8	46.1	11.7	58.9	8.5	40.7	6.1
End	D	57.2	7.1	56.4	7.0	58.6	6.1	56.4	7.8
	M	60.8	8.1	47.5	17.1	62.5	9.7	46.5	9.5
Int	D	48.4	9.9	45.9	10.0	51.7	8.8	49.8	8.8
	M	55.6	9.5	40.2	10.1	57.8	9.8	37.2	10.8
Ord	D	59.0	6.0	58.8	6.6	59.3	7.2	57.6	7.5
	M	60.2	8.5	48.4	14.7	62.8	10.2	45.6	10.4
Nur	D	47.5	8.2	47.5	8.2	52.1	7.2	51.8	7.6
	M	51.0	7.7	36.1	12.1	52.1	7.6	48.8	15.3
Aff	D	50.0	9.2	48.1	9.3	52.9	5.6	53.0	6.5
	M	51.8	9.1	35.4	11.0	56.0	7.2	43.2	12.2
Het	D	50.3	8.2	50.3	7.8	57.1	5.8	56.9	8.3
	M	52.9	6.3	36.6	13.1	53.1	9.4	53.6	21.6
Exh	D	53.2	5.4	51.6	6.1	51.9	4.8	51.2	6.3
	M	53.9	5.7	52.1	14.1	55.0	7.2	49.4	10.5
Aut	D	50.0	4.3	51.6	4.9	46.6	4.7	45.6	5.5
	M	50.8	7.1	55.2	10.0	48.3	6.1	47.0	11.8

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Agg	D	49.4	4.6	49.6	5.9	47.5	5.3	47.3	7.6
	M	47.4	6.2	54.7	12.1	49.1	6.3	51.5	12.0
Cha	D	42.6	5.2	42.1	6.2	42.1	7.2	42.0	7.4
	M	42.6	7.6	39.1	10.7	42.6	8.9	41.2	13.0
Suc	D	45.1	4.6	45.5	5.6	47.9	6.9	52.5	6.0
	M	42.8	7.5	50.1	10.8	41.4	7.9	62.9	8.6
Crs	D	46.8	5.5	47.0	7.2	43.6	4.8	46.7	7.2
	M	47.1	10.2	58.8	13.1	38.7	8.6	58.1	9.3
S-Cfd	D	59.6	5.6	57.8	8.0	57.1	5.5	51.4	5.4
	M	62.7	5.9	44.9	13.5	62.9	9.3	41.8	9.2
P-Adj	D	50.6	6.5	48.2	7.0	52.7	7.0	49.2	8.3
	M	55.3	6.8	37.6	9.2	47.9	7.8	39.5	9.1
Iss	D	68.0	8.0	63.0	8.2	64.1	4.3	59.0	6.7
	M	71.2	6.8	51.1	8.6	71.6	11.8	49.4	10.2
Mls	D	46.5	8.6	45.8	6.0	49.2	5.6	49.1	6.3
	M	48.9	7.8	40.4	11.7	54.4	5.3	38.0	8.4
NP	D	53.2	7.7	52.5	7.2	56.0	5.8	55.2	6.4
	M	57.2	7.3	42.0	8.7	58.9	8.1	44.7	9.3
A	D	54.5	7.2	53.4	6.3	54.4	6.0	49.9	6.7
	M	60.6	6.2	44.6	10.0	61.6	8.6	43.8	8.2
FC	D	52.0	5.1	51.0	5.1	55.4	5.9	51.6	6.5
	M	56.4	5.4	43.2	9.7	57.6	6.6	43.8	9.7
AC	D	44.0	6.1	43.9	6.7	45.8	6.0	51.8	6.7
	M	41.0	5.1	55.7	8.8	36.6	4.1	59.4	7.4
A-2	D	47.6	6.3	50.1	6.5	45.6	5.1	45.3	5.7
	M	46.6	9.3	52.9	10.8	46.0	9.3	47.8	9.9

Analiza wariancji Anova ujawniła statystycznie istotny udział podobieństwa obrazów oraz płci badanych w ich wzajemnym oddziaływaniu na poziom atrakcyjności partnerów diady w przypadku 4 skal ACL: Ord, Het, P-Adj, Mls (tab. 6). Analiza szczegółowa tego oddziaływania na poziom atrakcyjności ujawniła dodatkowo związek podobieństwa obrazu idealnego kobiety i jej partnera w zakresie 13 skal, w tym także idealnego obrazu mężczyzny i jego partnerki w przypadku 4 skal ACL (por. tab. 7).

Powyższe zależności znalazły potwierdzenie w wynikach przeprowadzonej korelacji między podobieństwem obrazów i poziomem atrakcyjności partnerów diady. I tak, kiedy podobieństwo obrazów oceniały kobiety, związek z atrakcyjnością ujawniły 24 skale, a kiedy oceniali mężczyźni związek istotny ujawniły 4 skale ACL (tab. 5a, 5b). Należy też zaznaczyć, że stwierdzona

zależność we wszystkich przypadkach ma charakter korelacji dodatniej – ze wzrostem podobieństwa obrazów wzrasta poziom atrakcyjności partnerów diady. Obecnie przeprowadzona zostanie charakterystyka psychologiczna stwierdzonych zależności.

Fav – Poziom wzajemnej atrakcyjności koreluje pozytywnie ze wzrostem podobieństwa idealnego obrazu kobiety oraz obrazu jej partnera ($p = .001$). Ma to miejsce wówczas, kiedy idealny obraz kobiety obejmuje cechy charakterystyczne dla środkowego przedziału skali ($I_k = 50.8$), a obraz jej partnera związany jest dolnym biegunem skali – partner jest mniej pewny siebie, w samoocenie dostrzegający cechy negatywne ($P_k = 47.3$). Przesuwanie się obrazu idealnego ku biegunowi górnemu skali w połączeniu z obrazem partnera o cechach właściwych dla dolnego bieguna skali zdecydowanie obniża atrakcyjność diady (por. tab. 8).

Skala Fav nie wykazuje powiązania z atrakcyjnością diady, kiedy podobieństwo obrazów ocenia mężczyzna.

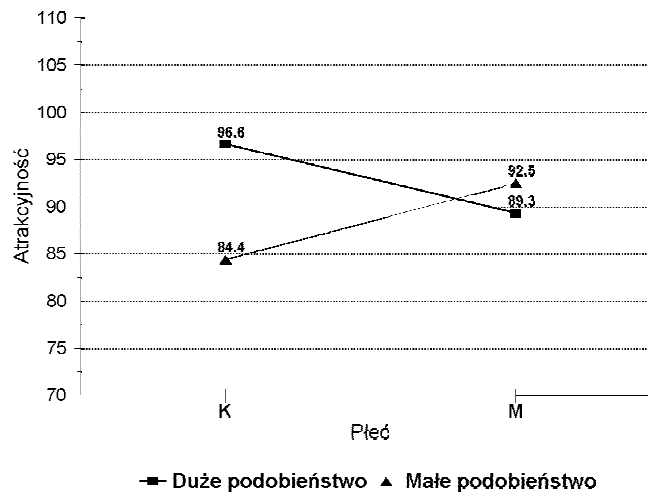
Unfav – Intensywność atrakcyjności diady bardzo wzrasta i jest postrzegana przez obojga partnerów, kiedy wzrasta podobieństwo obrazów oceniane zwłaszcza przez kobiety (tab. 5a, 5b; 7). Psychologiczną podstawą tego uatrakcyjnienia są cechy związane z dolnym biegunem skali: większy takt w kontaktach interpersonalnych, mniejsza skłonność do osądzania i obrażania się (tab. 8). Partnerzy oceniani w perspektywie tej skali osiągnęli najwyższy – w całych badaniach – wskaźnik wzajemnej atrakcyjności ($X = 101.3$).

Ach – Atrakcyjność diady wzrasta, kiedy analizowane obrazy upodabniają się – zwłaszcza w oczach kobiety – w zakresie takich cech, jak: pracowitość, skuteczna realizacja celów, preferowanie ambitnych osiągnięć ($I_k = 54.5$, $P_k = 53.1$).

Dom – Współobecność w idealnym obrazie kobiety oraz w obrazie jej partnera takich cech, jak: siła woli, ambicja, zdecydowanie, wiara w siebie, dążenie do realizacji celów społecznie cenionych stanowi psychologiczne źródło atrakcyjności diady zwłaszcza w oczach kobiety. Natomiast analogiczny układ cech w obrazie idealnym mężczyzny i w obrazie jego partnerki raczej pomniejsza atrakcyjność tworzonej przez nich diady¹¹. A zatem, symptomy potrzeby dominacji obecne w obrazie partnera kobieta jest gotowa zaakceptować, mężczyzna raczej nie.

¹¹ W przypadku ImP zależność nieistotna.

Wykres 5. Interakcja atrakcyjności z podobieństwem obrazów realnego i partnera oraz płci w skali Ord (Anova)

Ord – Skala Ord jest pierwszym wymiarem osobowości, w zakresie którego interakcja podobieństwa obrazów idealnego (głównie kobiety – por. tab. 7) i partnera oraz płci wyznaczają poziom atrakcyjności diady (Anova $p = .037$, tłumaczy 4.9% wariancji). Kształt tej interakcji prezentuje wykres 5. Wynika z niego, że w przypadku kobiety dostrzegane podobieństwo obrazów sprzyja uatrakcyjnieniu diady, natomiast wzrost podobieństwa tych obrazów w ocenie mężczyzny obniża atrakcyjność diady. Biorąc pod uwagę średnie grupowe uzyskane dla tych obrazów w skali Ord podać można następującą charakterystykę omawianej zależności (por. tab. 8). Połączenie w idealnym obrazie kobiety oraz obrazie jej partnera takich cech, jak: obiektywność i racjonalność, kontrola impulsów, konsekwencja w dążeniu do obranych celów, dystansowanie się wobec zmian i różnorodności ($I_k = 59.0$, $P_k = 58.8$) wyraźnie sprzyja ich wzajemnej atrakcyjności. Natomiast analogiczny układ cech w obrazie idealnym mężczyzny i w obrazie jego partnerki obniża atrakcyjność diady; w przypadku mężczyzny atrakcyjną staje się diada, kiedy partnerka prezentuje cechy z dolnego przedziału skali ($P_m = 45.06$).

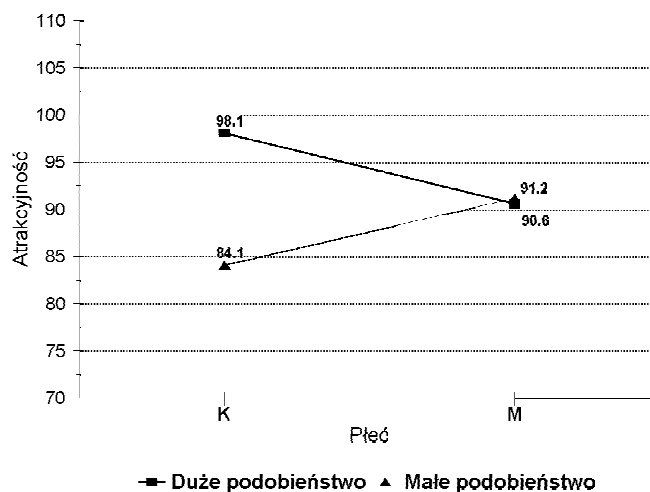
Nur – Podstawą uatrakcyjnienia diady jest podobieństwo cech charakteryzujących idealny obraz kobiety i obraz jej partnera, które są związane z dolnym biegunem skali ($I_k = 47.5$, $P_k = 47.5$) – unikanie bliskich więzi, dystans wobec ludzi, niepewność co do ich intencji, nastawienia obronne. Taki układ

cech sugeruje u partnerów ogólnie negatywną postawę wobec ludzi. Powstaje więc pytanie co integruje i wzajemnie uatrakcyjnia partnerów diady. Otóż wydaje się, że w tym przypadku diada stanowi dla obojga – a zwłaszcza dla kobiety – „układ obronny”, swoisty azyl wobec szerszego otoczenia społecznego postrzeganego jako źródło zagrożenia dla każdego z nich z osobna.

Aff – Oczekiwanie w idealnym obrazie siebie takich cech, jak: łatwość bycia połączona z dobrym samopoczuciem w sytuacjach towarzyskich, akcentowanie znaczeń powierzchownych za cenę głębszej autorefleksji oraz dostrzeganie podobnych cech u partnera można potraktować jako znaczący kontekst psychologiczny dla uatrakcyjnienia diady (por. tab. 5a, 5b; 7, 8).

Het – Cechy związane ze skalą Het oraz płeć partnerów stanowią pole wewnętrznej interakcji istotnie oddziałującej na poziom atrakcyjności partnerów diady (Anova $p = .048$; wyjaśnia 6% wariancji). Analiza zależności prostych wskazuje, że płeć zmienia kształt zależności podobieństwa obrazów i poziomu atrakcyjności diady; przy czym zależność ta jest charakterystyczna przede wszystkim dla kobiet (por. wykres 6, tab. 7).

Wykres 6. Interakcja atrakcyjności z podobieństwem obrazów idealnego i partnera oraz płci w skali Het (Anova)

Biorąc pod uwagę średnie grupowe w skali Het można wnosić, że atrakcyjności sprzyja podobieństwo obrazów – idealnego kobiety i obrazu partnera – obejmujących cechy właściwe dla średniego przedziału skali. Obniża się

natomiast wówczas, kiedy obraz partnera przesuwają się w kierunku cech związanych z dolnym biegunem skali ($P_k = 36.6$)¹².

Agg – Podobieństwo obrazów, w ocenie kobiet, obejmujących cechy związane ze średnim przedziałem skali sprzyja atrakcyjności diady (tab. 5a). Kiedy obraz partnera jest bardziej wysycony cechami związanymi z górnym biegunem skali ($P_k = 54.7$), diada traci na atrakcyjności (tab. 7).

Cha – Atrakcyjności partnerów diady sprzyja podobieństwo obrazów I i P charakteryzujących się umiarkowaną potrzebą stabilności i ciągłości środowiska, unikania nieokreślonych i ryzykownych sytuacji (tab. 7). Bardziej intensywne wysycenie tej potrzeby, dostrzegane w obrazie partnera, obniża wzajemną atrakcyjność diady (tab. 8).

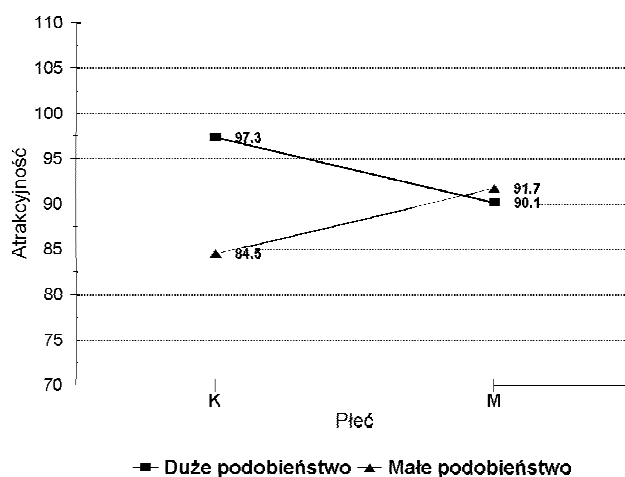
Crs – Atrakcyjności diady sprzyja podobieństwo obrazów postrzegane zarówno przez kobietę i mężczyznę (tab. 5a, 5b); zależność ta jednak jest mocniejsza w przypadku kobiet. I tak dla kobiety chcącej pozostać w zgodzie z sobą i z innymi, wolnej od niepokojów wywołanych ambicją, a w konsekwencji mniej odczuwającej potrzebę poradnictwa ($I_k = 46.8$) atrakcyjnym staje się ten mężczyzna, w którego obrazie dostrzega większą przedsiębiorczość, większe zaufanie do swoich zdolności osiągnięcia celów i czerpania z tego satysfakcji, a więc również mniejszą potrzebę poradnictwa ($P_k = 47.0$); wstydlivość, brak zaufania do siebie, nieumiejętność cieszenia się życiem pomniejsza atrakcyjność partnera postrzeganego zarówno przez kobietę, jak i przez mężczyznę ($P_k = 58.8$, $P_m = 58.1$).

S-Cfd – Podobieństwo obrazów idealnego i partnera w skali S-Cfd bardzo znacząco wpływa na wzajemną atrakcyjność partnerów diady (por. tab. 7). Atrakcyjność ta łączy się z cechami związanymi z górnym przedziałem skali: dużą inicjatywą, zaufaniem do swych zdolności w osiągnięciu celów, stanowczością i przedsiębiorczością – jest to zespół cech ułatwiających realizację wspólnych celów. Partner przejawiający trudności w mobilizowaniu własnych możliwości i podejmowaniu skutecznych działań, zahamowany i skryty wyraźnie traci na atrakcyjności on sam i cała diada (por. tab. 8).

P-Adj – Skala ta oddziałuje na atrakcyjność diady w interakcji z płcią ich partnerów (Anova $p = .05$; wyjaśnia 5.1% wariancji); przy czym analiza zależności prostych wskazuje, że podobieństwo obrazów jako źródło atrakcyjności występuje głównie w podgrupie kobiet (por. wykres 7, tab. 5a).

¹² Wyniki w tej skali należy interpretować ostrożnie, ponieważ obrazy partnerów były oceniane według norm właściwych dla płci osoby głównej w diadzie, tzn., że jeśli kobieta opisywała mężczyznę, to wyniki dla tego mężczyzny liczone według norm kobiet; analogicznie, gdy opisywał mężczyznę.

Wykres 7. Interakcja atrakcyjności z podobieństwem obrazów idealnego i partnera oraz płci w skali P-Adj (Anova)

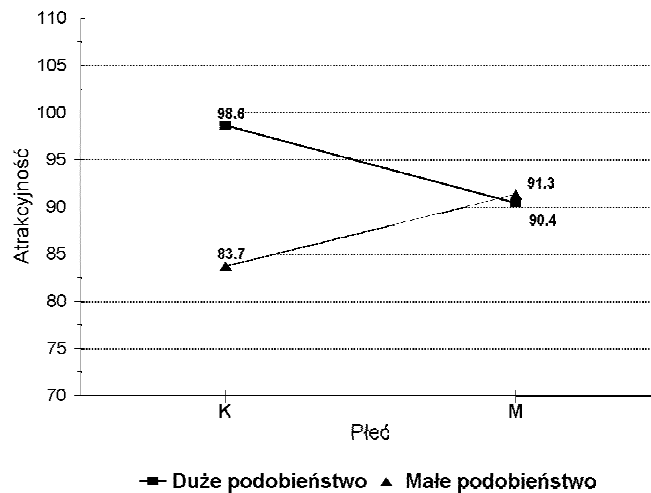
Uzyskane wyniki wskazują, że kobiety umieszczające swój obraz idealny w przedziale środkowym skali tworzą atrakcyjną diadę z mężczyzną, w którego obrazie dostrzegają cechy podobne ($I_k = 50.6$; $P_k = 48.2$). Natomiast diada zdecydowanie traci na atrakcyjności, kiedy mężczyzna jest niespokojny, przewrażliwiony, unika głębszych związków z innymi, czuje się nieporadny ze swoimi stresami, zajmuje postawę obronną ($P_k = 37.6$), a kobieta chciałaby mieć bardziej pozytywną postawę wobec życia, ceni sobie towarzystwo innych, chciałaby podejmować inicjatywy i realizować je w działaniu ($I_k = 55.3$).

Iss – Skala Iss stanowi bardzo znaczące źródło wzajemnej atrakcyjności partnerów diady. Podstawą tej atrakcyjności jest podobieństwo obrazów postrzegane zarówno przez kobietę, jak i przez mężczyznę (tab. 5a, 5b). Przy czym uatrakcyjnieniu sprzyjają cechy związane wyraźnie z górnym przedziałem skali (tab. 8), a zatem: przystosowanie interpersonalne, zdolności osiągnięcia celów i to nawet wówczas kiedy jest to połączone z akcentowaniem własnego „ja” – to ostatnie może sprawiać, że osoba bywa odbierana jako mniej sympatyczna.

MIs – Skala MIs w interakcji z płcią tworzy psychologiczne pole, które znacząco oddziałuje na poziom atrakcyjności diady (Anova $p=.034$; tłumaczy

6.7% wariacji). Analiza zależności prostych wskazuje, że ujawnione powiązanie występuje przede wszystkim w podgrupie kobiet (tab. 7, wykr. 8).

Wykres 8. Interakcja atrakcyjności z podobieństwem obrazów idealnego i partnera oraz płci w skali MIs (Anova)

Podobieństwo obrazów – idealnego kobiety i obrazu jej partnera – koreluje pozytywnie ze wzrostem wzajemnej atrakcyjności partnerów diady (tab. 5a). Średnie grupowe w badanych obrazach wskazują, że źródłem uatrakcyjnienia są cechy związane raczej z dolnym biegunem skali, a więc: preferencja zmiany i różnorodności, znaczny dystans wobec nieustannego wysiłku i samodyscypliny, wobec motywacji zorientowanej na wypełnianie powinności i zobowiązań. Jednocześnie bardzo intensywne nasycenie tymi cechami obrazu partnera sprawia, że diada traci na atrakcyjności (tab. 8).

NP – W skali NP znaczące dla uatrakcyjnienia diady jest podobieństwo obrazów postrzegane przez kobietę (tab. 7, 5a, 5b). Podobieństwo to dotyczy głównie takich cech, jak: preferencja ciągłości i kultywowanie tradycyjnych wartości, uprzejmość i szacunek między rodzicami i dziećmi, młodszymi i starszymi, dystansowanie się od szybkich, niekonwencjonalnych zmian (tab. 8).

A – Atrakcyjność diady koreluje pozytywnie z podobieństwem analizowanych obrazów postrzeganych przez kobietę w obszarze cech związanych z górnym obszarem skali A. Są to osoby: zdyscyplinowane wewnętrznie, z po-

czuciem obowiązku, wydajne w pracy, niezawodne i ambitne. Podobieństwo w tych cechach sprzyja atrakcyjności diady, nawet jeśli dzieje się to kosztem spontaniczności, rezygnacji z odpoczynku i zabawy, umiejętności korzystania przez partnerów diady z relaksu i wytchnienia ($I_k = 54.5$; $P_k = 53.4$).

FC – Podobieństwo obrazów idealnego i partnera w obszarze skali FC jest bardzo znaczące dla wzajemnej atrakcyjności partnerów diady zarówno w oczach kobiety, jak i mężczyzny (por. tab. 5a, 5b, 7). Pozytywna korelacja podobieństwa i atrakcyjności pojawia się wówczas, gdy cechy charakteryzujące obydwa obrazy związane są z górnym biegunem skali, a więc wyrażają: spontaniczność i radość życia, skłonność do pobłażania samemu sobie. Postrzeganie w obrazie partnera cech przeciwnych: postawy umiarkowania i wyrzeczeń, powolność reakcji, ostrożność wobec ludzi zdecydowanie obniża jego atrakcyjność ($P_k = 43.2$; $P_m = 43.8$).

AC – Źródłem atrakcyjności diady, zwłaszcza ocenianej przez kobietę, jest podobieństwo w zakresie cech związanych z dolnym przedziałem skali ($p = .001$). A więc kobieta, chcąc być bardziej autonomiczną, skuteczną, dążąca do sukcesu i faktycznych dokonań w świecie wolnym od subiektywnych trosk, akceptuje mężczyznę, u którego dostrzega cechy podobne ($I_k = 44.0$, $P_m = 43.9$). Mężczyzna mający cechy przeciwne: podporządkowany, zależny, z przejawami niepewności w stawianiu czoła wymaganiom życia, lękliwy w konfrontacji z tym życiem ($P_k = 55.7$) zdecydowanie traci na atrakcyjności on sam i obniża atrakcyjność diady.

A-2 – Zależność między atrakcyjnością diady i podobieństwem cech związanych ze skalą A-2 jest nieznacząca, choć statystycznie istotna ($p = .047$). Atrakcyjną staje się diada, kiedy kobieta preferuje umiarkowanie, jest praktyczna, przewidująca, unikająca zdecydowanych reakcji w kontaktach międzyludzkich ($I_k = 47.0$); mężczyzna zaś jest bardziej samowystarczalny w działaniu, oryginalny w myśleniu, o silniejszej woli ($P_k = 50.1$). Zbyt duża odległość między tymi zespołami cech także nie sprzyja atrakcyjności diady (tab. 8). Tak więc obraz mężczyzny pozostającego w roli partnera w diadzie stanowi umiarkowane uzupełnienie obrazu kobiety.

Na koniec, korzystając ze wskaźników korelacji, należy wymienić cztery dodatkowe skale, w zakresie których wystąpiło znaczące statystycznie powiązanie między atrakcyjnością diady oraz podobieństwem idealnego obrazu kobiety i obrazu jej partnera. Są to skale: Wytrwałość – End, Rozumienie siebie i innych – Int, Potrzeba ujawniania się – Exh oraz Potrzeba wsparcia ze strony innych – Suc. Uatrakcyjnieniu diady sprzyja wzrost podobieństwa obrazów w zakresie cech związanych z wymienionymi skalami (por. tab. 5a, 8).

3. *Poziom atrakcyjności a podobieństwo obrazów – realnego i partnera – przy udziale samoakceptacji*

W niniejszym i następnym paragrafie przedstawione zostaną wyniki analizy statystycznej danych testowych dotyczących H_3 . Hipoteza ta zakłada, że na poziom zależności zachodzącej między wzajemną atrakcyjnością partnerów diady oraz podobieństwem ich obrazów – realnego i idealnego oraz obrazu partnera – wpływa poziom samoakceptacji osoby badanej¹³. Uzyskane wyniki prezentują: tab. 9 – wyniki główne ANOVA; tab. 10 – wyniki proste dla podgrup z wysoką i niską samoakceptacją¹⁴.

Jednoczesna analiza trzech zmiennych (ANOVA – wyniki główne) ujawniła statystycznie istotne powiązania: w przypadku podobieństwa obrazów RkP – w czterech skalach (Unfav, Dom, Int i FC) oraz obrazów RmP – w jednej skali (Unfav) (por. tab. 9). Analiza zależności prostych wykazała, że istotne powiązanie występuje: w trzech skalach przy podobieństwie obrazów Rm i P oraz w czternastu skalach przy podobieństwie obrazów Rk i P (por. tab. 10). Z rozkładu danych wynika też, że stwierdzona współzależność między atrakcyjnością diady i podobieństwem obrazów realnego mężczyzny oraz jego partnerki jest charakterystyczna wyłącznie dla grupy z wysoką samoakceptacją mężczyzn. Przy podobieństwie zaś obrazów realnych siebie u kobiet i ich partnerów istotne powiązanie z poziomem atrakcyjności diady występuje w dziewięciu skalach w podgrupie z wysoką samoakceptacją kobiet i w pięciu skalach z niską ich samoakceptacją (por. tab. 10). Tak więc wysoka samoakceptacja jest głównym źródłem zakładanej współzależności między poziomem atrakcyjności diady oraz podobieństwem obrazów realnego i partnera.

Obecnie przedstawiona zostanie charakterystyka psychologiczna stwierdzonych wyżej zależności statystycznych w kolejnych skalach ACL-u.

¹³ Jako wskaźnik samoakceptacji przyjęto odległość D występującą między obrazem realnym i obrazem idealnym tej samej osoby we wszystkich skalach ACL-u. Tak sformułowaną hipotezę weryfikowano z wykorzystaniem wielowymiarowej analizy wariancji ANOVA, w której funkcje zmiennej zależnej pełniła wzajemna atrakcyjność diady (atrakcyjność diady), a zmiennej niezależnej podobieństwo obrazu oraz poziom samoakceptacji.

¹⁴ Ze względu na brak miejsca zrezygnowano z tabeli prezentującej średnie grupowe dla poszczególnych obrazów w skalach ACL-u, w których pojawiły się zależności statystycznie istotne.

Tab. 9. Wyniki analizy wariancji ANOVA dla atrakcyjności diady – \bar{x} (zm. zal.) oraz podobieństwa obrazów – R, P – i poziomu samoakceptacji (zm. niezal.)

Skale	Podob. obrazów	Samoakceptacja				F	p	%
		W-wysoka		N-niska				
		\bar{x}	σ	\bar{x}	σ			
RmP								
Unfav	D	103.0	15.8	81.9	23.3	6.218	.016	13.9
	M	87.9	17.8	91.9	20.1			
RkP								
Unfav	D	100.7	13.8	86.4	21.0	10.223	.002	17.0
	M	79.6	20.3	96.9	20.5			
Dom	D	97.1	16.6	86.0	22.8	6.406	.014	10.4
	M	83.2	21.5	98.1	17.6			
Int	D	100.6	12.4	93.1	22.2	3.895	.053	15.7
	M	78.1	21.0	90.3	20.6			
FC	D	95.9	19.5	85.1	21.0	4.893	.031	8.2
	M	84.4	19.7	96.7	20.3			

Tab. 10. Różnice statystycznie istotne w poziomie atrakcyjności między grupami z dużym (D) i małym (M) podobieństwem obrazów realnych oraz P dla podgrup z wysoką (W) i niską (N) samoakceptacją

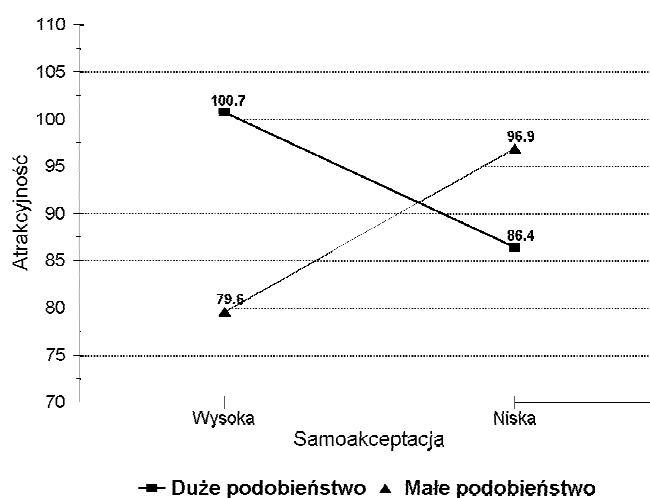
Skale	W – wysoka samoakceptacja				N – niska samoakceptacja			
	D	M	t	p	D	M	t	p
RmP								
Unfav	103.0	87.9	2.46	.020	–	–	–	–
Cha	104.3	86.8	3.00	.006	–	–	–	–
Cps	102.1	88.6	2.13	.042	–	–	–	–
RkP								
Fav	97.8	81.1	2.33	.028	–	–	–	–
Unfav	100.7	79.6	3.32	.003	–	–	–	–
Int	100.6	78.1	3.51	.002	–	–	–	–
Nur	101.7	78.5	3.82	.001	–	–	–	–
Het	99.5	80.8	2.82	.009	–	–	–	–
Exh	98.0	83.2	2.17	.039	–	–	–	–
Aut	–	–	–	–	99.7	84.6	2.08	.047
Cha	100.4	76.8	3.75	.001	–	–	–	–
Def	–	–	–	–	102.8	80.5	3.37	.002
S-Cn	100.8	82.0	3.08	.005	–	–	–	–
S-Cfd	–	–	–	–	84.3	99.1	-2.02	.053
A-3	98.1	81.0	2.45	.023	–	–	–	–
Iss	–	–	–	–	83.4	98.9	-2.08	.048
A	–	–	–	–	84.2	100.1	-2.20	.037

Unfav – Podobieństwo obrazów realnego i partnera w zakresie skali Unfav wpływa na atrakcyjność diady przy istotnym oddziaływaniu poziomu samoakceptacji zarówno kobiet ($p = .002$), jak i mężczyzn ($p = .016$). Tak więc diada zyskuje na atrakcyjności kiedy strona postrzegająca – kobieta i męż-

czynna – ocenia siebie i partnera jako bardziej zależnych, ale i bardziej taktownych, mniej osądających i mniej skłonnych do obrażania się ($R_k = 46.5$; $P_k = 44.8$; $R_m = 48.8$; $P_m = 48.6$). Dzieje się tak w przypadku kiedy i kobieta, i mężczyzna odznaczają się wysoką samoakceptacją. Odwrotna zależność zaznacza się (brak różnic istotnych) kiedy ich samoakceptacja jest niska. Wówczas atrakcyjności diady sprzyja mniejsze podobieństwo między obrazem realnym – kobiety i mężczyzny – i obrazem partnera (por. wykres 9). Psychologiczne znaczenie tej zależności jest następujące.

Oceniający dostrzega u siebie: zmienność, skłonność do pesymizmu i obrażania się, zawziętość, a nawet objawy wrogości wobec innych ($R_k = 67.1$; $R_m = 57.7$), natomiast u partnera dostrzega wyżej wymienione cechy w wyraźnie (istotnie) niższym nasyceniu. Ewentualne zwiększenie podobieństwa partnerów w zakresie cech charakterystycznych dla górnego zakresu skali Unfav obniża atrakcyjność diady.

Wykres 9. Interakcja atrakcyjności z podobieństwem obrazów realnego i partnera (RkP) oraz poziomu samoakceptacji w skali Unfav (Anova)

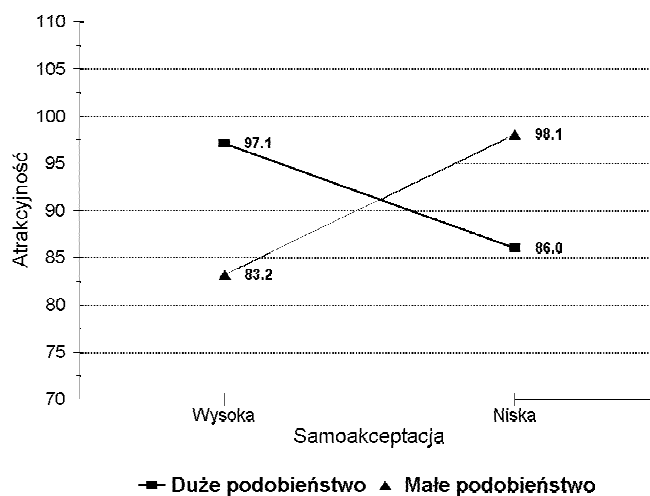

Dom – Podobieństwo obrazów – realnego i partnera – w zakresie cech skali Dom wpływa ($p = .014$) na poziom atrakcyjności diady tylko przy wysokiej samoakceptacji kobiety (tab. 9). Zachodzi to wówczas, kiedy cechy obu

obrazów związane są ze środkowym przedziałem skali¹⁵. Podobieństwo obrazów przy obniżającej się samoakceptacji kobiety sprawia, że diada traci na atrakcyjności (por. wykres 10).

Z rozkładu średnich grupowych w porównywanych obrazach ($R_k=50.6$; $P_k = 50.6$) można wnosić, że przy zwiększającej się samoakceptacji kobiety atrakcyjności sprzyja umiarkowane nasilenie potrzeby dominacji u obu partnerów diady. Natomiast w przypadku obniżania się samoakceptacji kobiety, atrakcyjność diady wzrasta, kiedy kobieta dostrzega u siebie mniejszą pewność siebie, a w parterze silniejszą indywidualność, ambicję i zdecydowanie w dążeniu do obranego celu ($R_k = 40.0$; $P_k = 45.2$). Tak więc, w przypadku niskiej samoakceptacji, w zakresie skali Dom, atrakcyjnością rządzi zasada kompensacji, którą kieruje się przede wszystkim kobieta.

Wykres 10. Interakcja atrakcyjności z podobieństwem obrazów realnego i partnera (RkP) oraz poziomemu samoakceptacji w skali Dom (Anova)

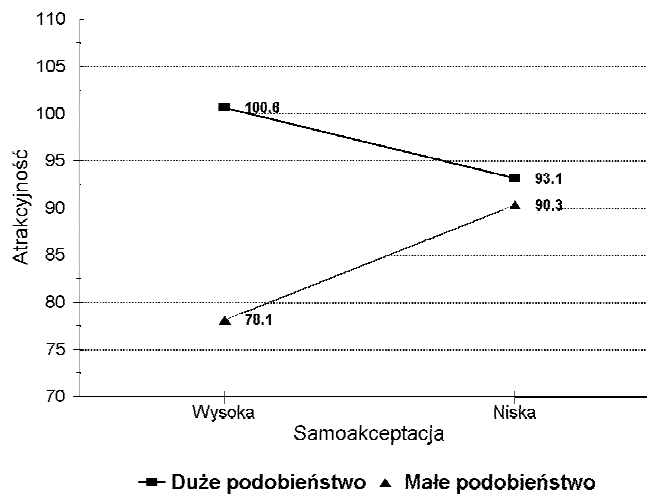

Int – Wyniki analizy ANOVA potwierdzają istotną współzależność trzech badanych zmiennych ($p = .05$). Zachodzi ona, kiedy cechy osobowości związane ze skalą „Rozumienie siebie i innych” (Int) ocenia przede wszystkim kobieta (por. tab. 10).

¹⁵ Jako przedział środkowy w skalach ACL-u przyjęto wyniki 45-55, przedział górny powyżej 55, przedział dolny poniżej 45.

Zależność ta ma wówczas charakter liniowy – atrakcyjności diady sprzyja jednoczesny wzrost podobieństwa obrazów oraz poziomu samoakceptacji; przy czym wspomniane podobieństwo dotyczy cech związanych raczej z dolnym biegunem skali, wskazującym na: mniejszy wgląd w siebie, węższe zainteresowania, mniejszą zdolność do przezwyciężania stresu. W podgrupie z niską samoakceptacją podobieństwo obrazów nie wpływa na poziom atrakcyjności diady (por. wykres 11).

Wykres 11. Interakcja atrakcyjności z podobieństwem obrazów realnego i partnera (RkP) oraz poziomu samoakceptacji w skali Int (Anova)

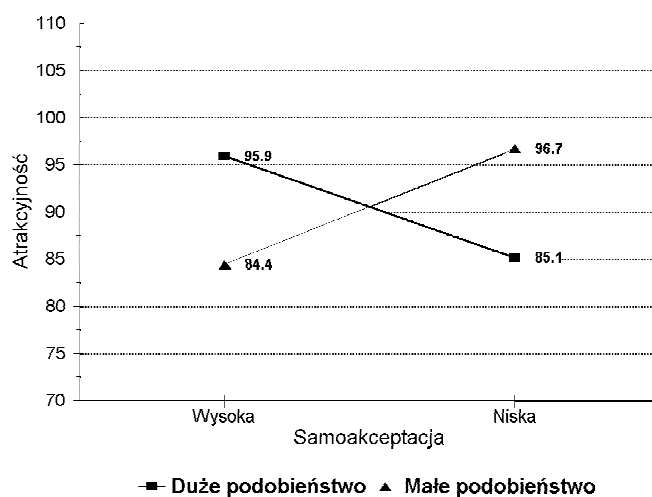

FC – Jednoczesna analiza (ANOVA) trzech zmiennych – podobieństwa obrazów w zakresie skali FC, samoakceptacji oraz atrakcyjności – wskazuje na ich statystycznie istotne wzajemne powiązanie ($p = .03$). Przy czym udział samoakceptacji sprawia, że oddziaływanie podobieństwa obrazów – realnego i partnera – na poziom atrakcyjności diady ma charakter krzywoliniowy. Tak więc, przy wysokiej samoakceptacji osoby postrzegającej, atrakcyjności diady sprzyja podobieństwo obrazów, przy niskiej samoakceptacji raczej ich zróżnicowanie (por. wykres 12).

W pierwszym przypadku diada staje się atrakcyjna, kiedy jej partnerzy upodabniają się w zakresie cech charakterystycznych dla średniego przedziału skali FC. W drugim przypadku polem uatrakcyjnienia diady są cechy związane z dolnym biegunem skali „Wolne dziecko” – FC. Dzieje się to wówczas,

kiedy strona oceniająca – kobieta i mężczyzna – w realnym obrazie siebie dostrzega: wyraźną ostrożność wobec innych, umiarkowanie i powolność w reakcjach, zdolność do wyrzeczeń, ale i brak zapału, a u swego partnera takie same cechy, ale w wyraźnie mniejszym nasyceniu (por. $R_k = 38.4$; $R_m = 38.1$; $P_m = 46.7$; $P_k = 48.8$).

Wykres 12. Interakcja atrakcyjności z podobieństwem obrazów realnego i partnera (RkP) oraz poziomu samoakceptacji w skali FC (Anova)

Obok analizy wielowymiarowej przeprowadzono analizę zależności prostych między podobieństwem obrazów i poziomem atrakcyjności diady. Przeprowadzono ją oddzielnie w podgrupach o zróżnicowanym poziomie samoakceptacji. Analiza ta pozwoliła wyodrębnić szereg dodatkowych skal ACL-u, w zakresie których zaznaczyło się oddziaływanie poziomu samoakceptacji osób badanych na związek między podobieństwem obrazów i atrakcyjnością diady. Skale te tworzą dwa zespoły. Pierwszy stanowi pole psychologiczne, w którym oddziaływanie podobieństwa obrazów na atrakcyjność diady powiązane jest ze względnie wysokim poziomem samoakceptacji, drugi z niskim jej poziomem. Wśród ośmiu skal pierwszego zespołu jedna skala (Cps) wiąże się z samoakceptacją mężczyzny, jedna (Cha) z samoakceptacją obojga – mężczyzny i kobiety – oraz sześć pozostałych (Fav, Nur, Het, Exh, S-Cn, A-3) wyłącznie z samoakceptacją kobiety. Drugi zespół obejmuje pięć skal (Aut, Def, S-Cfd, Iss, A), które stanowią osobowościowe podłoże dla oddzia-

ływania podobieństwa obrazów na atrakcyjność diady przy niskiej samoakceptacji wyłącznie kobiety (por. tab. 10).

Obecnie przedstawiona zostanie krótka charakterystyka psychologiczna stwierdzonej zależności.

a) Zespół skal powiązanych z wysoką samoakceptacją

Fav (RkP) – Atrakcyjną staje się diada, w której kobieta umieszcza realny obraz siebie i obraz partnera blisko siebie – na początku dolnego bieguna skali Fav, kiedy natomiast podobieństwo obrazu zmniejsza się, a obraz partnera przesuwa się wyraźnie w kierunku dolnego bieguna skali (Pk = 40.3), atrakcyjność diady istotnie ($p=.028$) obniża się.

Nur (RkP) – Umiarkowane angażowanie się obojga partnerów diady w relacje interpersonalne, przejawianie gotowości niesienia pomocy innym, w połączeniu z wysoką samoakceptacją kobiety sprzyja atrakcyjności diady. Natomiast unikanie przez jej partnera bliskich więzi interpersonalnych, dystansowanie się wobec ludzi, postawa obronna (Pk = 34.9) atrakcyjność tę obniża ($p = .001$).

Het (RkP) – Podobny poziom kontroli postrzegany u siebie i partnera w zakresie poszukiwania towarzystwa i czerpania emocjonalnej satysfakcji z interakcji z rówieśnikami płci przeciwnej (Rk = 47.7; Pk = 47.1) sprzyja atrakcyjności diady. Kiedy zaś kobieta spostrzega, że jej partner bardziej zdecydowanie utrzymuje dystans w tym względzie, wycofuje się i unika sytuacji właściwych dla kontaktów z płcią odmienną (Pk = 38.0), atrakcyjność diady obniża się istotnie ($p = .009$).

Exh (RkP) – Atrakcyjności diady sprzyja podobieństwo obrazów RkP na poziomie nieco powyżej średnich skali „Ujawnianie się” – Exh (Rk = 51.1; Pk = 51.4). Atrakcyjność ta obniża się w miarę różnicowania się obrazów poprzez przesuwanie się obrazu Pk w kierunku cech związanych z górnym biegunem skali Exh: zwracanie na siebie uwagi, niecierpliwość wobec przeciwności, gotowość do wymuszania przyzwolenia na kimś drugim, w połączeniu ze skłonnością do manipulowania nim ($p = .039$).

S-Cn (RkP) – Podobny, umiarkowany poziom samokontroli partnerów diady (Rk = 51.2; Pk = 51.6) sprzyja ich wzajemnej atrakcyjności. Kiedy zaś kobieta spostrzega, że samokontrola u mężczyzny obniża się (Pk = 49.7) i w jego sposobie bycia biorą górę impulsy wywołujące napięcia w kontaktach międzyludzkich, atrakcyjność diady się obniża ($p = .005$).

A-3 (RkP) – Podobieństwo obrazów w zakresie cech związanych ze środkowym przedziałem skali A-3 sprzyja atrakcyjności diady (tab. 11). W przy-

padku, kiedy obraz partnera kobiety uzyskuje niskie wyniki ($P_k = 41.2$), a więc w jej oczach jest inteligentny, twórczy, ale jednocześnie niespokojny, skrupowany, martwiący się i utrzymujący ludzi na dystans, diada traci na atrakcyjności ($p = .023$).

Cps (RmP) – „Skala osobowości twórczej” okazuje się terenem uatrakcyjnienia diady ważnym dla mężczyzny. I tak, kiedy mężczyzna spostrzega większe podobieństwo obrazów RmP w zakresie raczej dolnego bieguna skali ($R_m = 48.3$; $P_m = 48.0$) atrakcyjność diady wzrasta. Natomiast obniża się, kiedy sam widzi u siebie większą śmiałość, wrażliwość estetyczną, szerokość zainteresowań, uzdolnienia poznawcze ($R_m = 53.7$), a u partnerki raczej mniejszą ekspresję, większe przytłumienie i mniejszą skłonność do podejmowania działań w złożonych sytuacjach ($P_m = 48.4$; $p = .04$).

Cha (RkP, RmP) – Poszukiwanie nowych doświadczeń i unikanie rutyny jest zespołem cech ważnym dla atrakcyjności w oczach kobiety i mężczyzny. W obydwu przypadkach atrakcyjności sprzyja podobieństwo obrazów charakteryzujących się niską potrzebą poszukiwania zmian ($R_m = 44.1$; $P_m = 43.4$; $R_k = 42.0$; $P_k = 42.2$). Kiedy natomiast wzrasta zróżnicowanie w tym względzie i jest wywołane tym, że partner, w stosunku do osoby postrzegającej, okazuje się wyraźnie poszukującym stabilności i ciągłości w środowisku pozbawionym ryzyka i werwy, atrakcyjność diady bardzo istotnie spada (tab. 10).

b) Zespół skal powiązanych z niską samoakceptacją

Aut (RkP) – Potrzeba autonomii jest obszarem uatrakcyjniania partnerów diady, kiedy ich obrazy są podobne i charakteryzują się cechami właściwymi dla środkowego przedziału skali Aut, a więc odznaczają się umiarkowaną – przeciętną intensywnością tej potrzeby ($R_k = 51.8$; $P_k = 49.9$). Atrakcyjność diady obniża się ($p = .047$), kiedy kobieta jest bardziej konwencjonalna, unika ryzyka, szuka bezpieczeństwa i kierownictwa, któremu może zaufać ($R_k = 43.2$), a u swego partnera dostrzega wyraźną tendencję do niezależności i autonomii, przejawia egoizm i obojętność wobec uczuć innych ($P_k = 54.7$).

Def (RkP) – Podobieństwo obrazów RkP sprzyja uatrakcyjnieniu diady. Ma to miejsce wówczas, kiedy porównywane obrazy lokują się nieco poniżej średniej w skali Def. Atrakcyjność diady obniża się zdecydowanie ($p = .002$), kiedy kobieta poszukuje i preferuje role podrzędne ($R_k = 56.6$), a spotyka partnera apodyktycznie pewnego siebie, uparcie obstającego przy swoich

racjach ($P_k = 43.5$). A zatem, zasada dopełniania potrzeb w połączeniu z niską samoakceptacją kobiety nie sprzyja uatrakcyjnieniu diady (tab. 10).

S-Cfd (RkP) – Zależność między podobieństwem obrazów na gruncie skali „Zaufanie do siebie” i atrakcyjnością diady ma charakter odwrotnie proporcjonalny i kierowana jest zasadą dopełniania się obrazów. Okazuje się, że kobieta i jej partner z niskimi wynikami w skali S-Cfd nie są dla siebie atrakcyjni ($R_k = 40.8$; $P_k = 40.7$). Atrakcyjność diady wzrasta, kiedy kobieta doświadcza trudności w podejmowaniu działań i mobilizowaniu własnych potencjalności ($R_k = 36.5$), a jej partner ma zaufanie do swych zdolności, jest pełen inicjatywy, stanowczy i przedsiębiorczy ($P_k = 62.5$). Zależność łączy się z niższą samoakceptacją kobiety (por. tab. 10).

Iss (RkP) – Odwrotna zależność między podobieństwem obrazów RkP i atrakcyjnością pojawia się również w kontekście skali „Idealny obraz siebie” ($p = .048$). Duże podobieństwo RkP, zwłaszcza w zakresie cech związanych z dolnym przedziałem skali Iss – słabe morale, poczucie pokonania przez życie, trudności w ustalaniu i osiąganiu celów, choć zarazem uprzejmość i wzgląd na prawa innych – obniża wzajemną atrakcyjność partnerów diady. Diada zyskuje na atrakcyjności, kiedy kobieta widzi wyżej wymienione cechy u siebie ($R_k = 37.9$), a u swego partnera dostrzega cechy przeciwstawne: międzyludzką efektywność, zdolność osiągania celu, dobre przystosowanie nawet w połączeniu z przejawami pewnego egotycznego narcyzmu ($P_k = 62.4$).

A (RkP) – Atrakcyjność diady maleje, kiedy jej partnerzy upodabniają się i są: odprężeni, reagujący emocjonalnie w połączeniu z mniejszą skutecznością w stawianiu czoła wymaganiom życia i mniejszą odpowiedzialnością dorosłego człowieka. Atrakcyjność wzrasta, kiedy kobieta taką właśnie pozostaje ($R_k = 36,1$), ale jej partner jest skoncentrowany na pracy, niezawodny, ambitny, odpowiedzialny, choćby jednocześnie pozbawiony był spontaniczności, umiejętności cieszenia się w sytuacjach relaksu i był bardziej skrupowany w wyrażaniu swoich uczuć ($P_k = 52.9$).

Na zakończenie raz jeszcze należy przypomnieć, że omawiane wyżej zależności charakterystyczne są głównie dla diad, w których kobieta odznacza się obniżoną samoakceptacją.

4. Poziom atrakcyjności a podobieństwo obrazów – idealnego i partnera – przy udziale samoakceptacji

W niniejszym paragrafie przedstawione zostaną wyniki analizy statystycznej¹⁶ uzyskane w ramach H_3 . Zakłada ona, że stopień zależności zachodzącej między atrakcyjnością diady oraz podobieństwem obrazów – idealnego i partnera – uwarunkowana jest poziomem samoakceptacji osoby badanej. Uzyskane wyniki prezentują tabele 11-12.

Tab. 11. Wyniki analizy wariancji ANOVA dla atrakcyjności diady – \bar{x} (zm. zal.) oraz podobieństwa (D–duże, M–małe podobieństwo) obrazów idealnego – I, P – i poziomu samoakceptacji (zm. niezal.)

Skale	Podob. obrazów	Samoakceptacja				F	p	%
		W – wysoka		N – niska				
		\bar{x}	σ	\bar{x}	σ			
ImP								
No.Ckd	D	101.7	12.3	83.6	23.1	4.024	.050	11
	M	88.1	21.1	90.6	20.8			
Def	D	87.6	20.1	90.2	21.8	4.633	.036	12.1
	M	102.3	13.3	83.0	22.3			
Mls	D	103.0	11.4	84.0	20.5	5.224	.026	14
	M	85.7	20.7	89.7	23.7			
NP	D	104.3	12.3	85.1	22.0	5.003	.029	14.9
	M	85.6	19.0	88.9	22.6			
AC	D	99.9	14.5	80.0	21.4	5.418	.024	12.6
	M	90.0	20.8	93.7	21.0			
A-3	D	102.3	10.9	79.3	21.6	9.808	.003	18.3
	M	86.6	21.7	94.4	20.2			
IkP								
Nur	D	101.2	9.4	92.7	18.1	4.060	.049	15.1
	M	79.1	22.2	90.7	24.3			
Fem	D	94.1	18.2	85.4	21.9	4.459	.039	7.8
	M	85.6	22.0	98.9	18.2			

¹⁶ W analizie statystycznej zastosowano test wariancji ANOVA, której funkcję zmiennej zależnej pełniła atrakcyjność diady, a zmiennej niezależnej podobieństwo obrazów idealnego i partnera oraz poziom samoakceptacji.

Tab. 12. Różnice statystycznie istotne w poziomie atrakcyjności między grupami z dużym (D) i małym (M) podobieństwem obrazów idealnego oraz partnera dla podgrup z wysoką (W) i niską (N) samoakceptacją

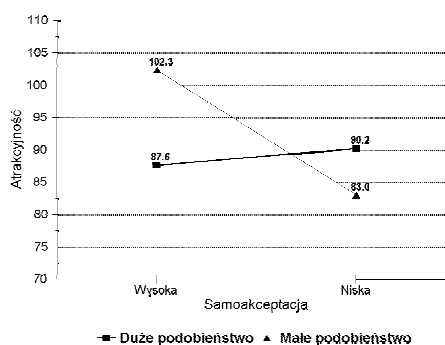
Skale	W – wysoka samoakceptacja				N – niska samoakceptacja			
	D	M	t	p	D	M	t	p
ImP								
NoCkd	101.7	88.1	2.46	.042	–	–	–	–
Fav.	103.7	87.2	2.78	.010	–	–	–	–
Unfav.	102.5	87.3	2.46	.021	–	–	–	–
Aff	104.8	85.1	3.46	.002	–	–	–	–
Cha	–	–	–	–	94.8	78.9	2.09	.046
Def	87.6	102.3	-2.36	.027	–	–	–	–
Mls	103.0	85.7	2.78	.012	–	–	–	–
NP	104.3	85.6	3.20	.004	–	–	–	–
FC	103.9	87.1	2.84	.009	98.9	76.4	3.37	.003
A-3	102.2	86.6	2.45	.025	–	–	–	–
IkP								
NoCkd	–	–	–	–	99.1	83.1	2.19	.038
Fav	99.4	82.0	2.67	.013	–	–	–	–
Unfav	102.4	77.9	4.17	.001	100.3	83.1	2.41	.023
Ach	98.0	83.2	2.15	.041	–	–	–	–
Ord	–	–	–	–	101.7	82.9	2.76	.010
Nur	101.2	79.1	3.56	.002	–	–	–	–
Het	–	–	–	–	101.1	84.5	2.31	.029
Agg	98.4	82.9	2.32	.029	–	–	–	–
Cha	99.6	80.7	2.88	.008	–	–	–	–
Crs	–	–	–	–	102.4	82.2	2.99	.006
S-Cfd	98.7	81.6	2.52	.018	101.6	80.3	3.11	.005
P-Adj	100.6	81.0	3.09	.005	–	–	–	–
Iss	100.9	80.8	3.19	.004	101.9	82.8	2.83	.009
Mls	–	–	–	–	100.9	82.4	2.64	.014
NP	98.9	81.3	2.62	.015	–	–	–	–

Analiza wielowymiarowa ujawniła istotne statystycznie powiązania w przypadku podobieństwa obrazów: ImP – w sześciu skalach (No Ckd, Def, Mls, NP, AC i A-3) i obrazów IkP – w dwu skalach (Nur, Fem). Analiza zależności prostych wykazała istotne powiązanie w dziesięciu skalach przy podobieństwie obrazów ImP oraz w piętnastu skalach przy podobieństwie obrazów IkP (tab. 12). Potwierdzona współzależność między atrakcyjnością diady oraz podobieństwem obrazów Im i jego partnerki jest charakterystyczna głównie dla grupy z wysoką samoakceptacją mężczyzny. Natomiast przy podobieństwie idealnego obrazu kobiety i obrazu jej partnera istotne powiązanie z atrakcyjnością diady rozkłada się względnie proporcjonalnie – na podgrupy z wysoką i niską samoakceptacją (por. tab. 12).

Obecnie przedstawiona zostanie charakterystyka psychologiczna zasygnalizowanej zależności w zakresie kolejnych skal ACL.

Def – W skali „Podporządkowanie”, poziom samoakceptacji zmienia kierunek zależności między podobieństwem obrazów i atrakcyjnością diady (por. wyk. 13).

Wykres 13. Interakcja atrakcyjności z podobieństwem obrazów idealnego i partnerki (ImP) oraz poziomu samoakceptacji w skali Def (Anova)

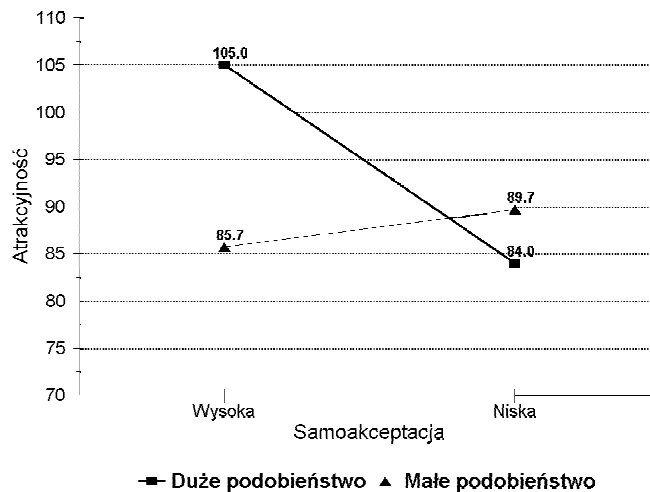

W przypadku wysokiej samoakceptacji uatrakcyjnianiu diady sprzyja zróżnicowanie obrazów ImP, natomiast przy niskiej samoakceptacji uatrakcyjnienie wzrasta wraz ze wzrostem podobieństwa idealnego obrazu mężczyzny i obrazu jego partnerki (por. tab. 11).

W pierwszym przypadku chodzi o partnerów gotowych przyjmować podrzędne role w stosunkach z innymi, ale bez utraty poczucia własnej godności; pewne zróżnicowanie w intensywności tej gotowości sprzyja właśnie ich wzajemnej atrakcyjności ($p = .027$). Natomiast przy niskiej samoakceptacji mężczyzny atrakcyjności diady sprzyja raczej zwiększenie podobieństwa obrazów ImP w zakresie wyżej wymienionych cech osobowości. Jednakże przyrost atrakcyjności z tytułu zwiększenia podobieństwa obrazów w grupie o niskiej samoakceptacji jest statystycznie nieistotny.

MIs – W „Skali uzdolnień przywódczych” uatrakcyjnieniu diady sprzyja podobieństwo obrazów idealnego i partnera. Prawidłowość ta jednak występuje w przypadku wysokiej samoakceptacji mężczyzny ($p = .012$) i niskiej samoakceptacji kobiety ($p = .014$ – por. tab. 12, wykres 14).

Wykres 14. Interakcja atrakcyjności z podobieństwem obrazów idealnego i partnerki (Imp) oraz poziomu samoakceptacji w skali MIs (Anova)

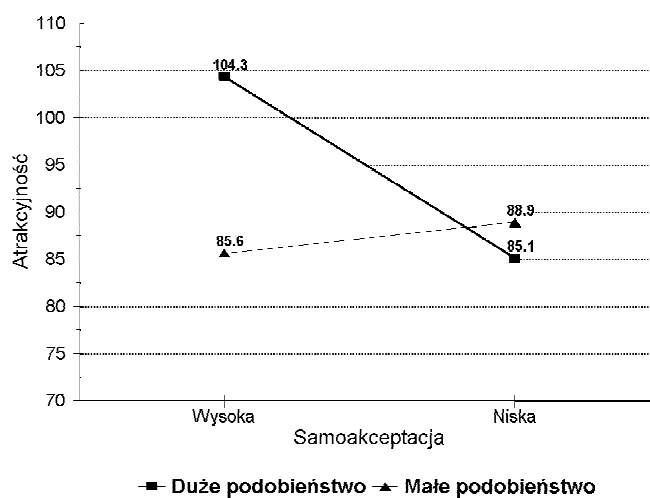
Wymienione podobieństwo obrazów obejmuje cechy związane z dolnym przedziałem skali MIs takie, jak: mniejsze poczucie powinności, preferencja zmiany, różnorodności, niższa potrzeba przewodzenia. Z kolei, dostrzeganie powyższych cech w obrazie partnera przez osoby – mężczyznę i kobietę – zorientowane na wypełnianie powinności i zobowiązań, preferujące działania sprawne i konsekwentne nie sprzyja uatrakcyjnieniu tworzonej przez nich diady. A zatem, w obszarze skali MIs w oddziaływaniu podobieństwa obrazów – idealnego i partnera – na atrakcyjność diady wpływają, jako zmienne pośredniczące, poziom samoakceptacji i płeć.

NP – podobieństwo obrazów – postrzegane zarówno przez mężczyznę, jak i kobietę – w zakresie skali „Wychowawczy rodzic” wpływa istotnie ($p = .029$) na atrakcyjność diady tylko w połączeniu z wysoką samoakceptacją osoby oceniającej (por. wykr. 15, tab. 12).

I tak, diada zyskuje na atrakcyjności, kiedy obydwójce jej partnerzy wolą ciągłość i kultywowanie dawnych, przyjętych już wartości, starają się podtrzymać więzy z innymi, cenią sobie grzeczność i wzajemny szacunek między starszymi i młodszymi, są lojalni i odpowiedzialni. Diada traci zdecydowanie na atrakcyjności, kiedy osoby z wyżej wymienionymi cechami spotykają partnerów o cechach przeciwnych – skłonnych do szybkich zmian, wychodzących poza przyjęte konwencje, niezadowolonych ze swej aktualnej

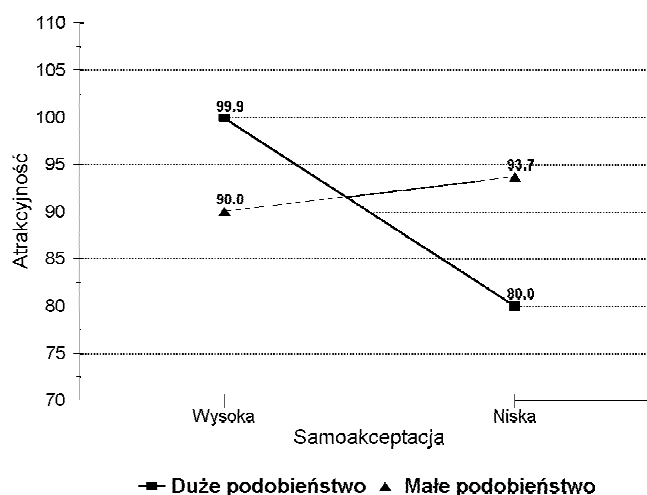
sytuacji i mało odpornych na stres, postrzeganych jako nieprzewidywalnych w swoich reakcjach ($P_m = 47.0$; $P_k = 45.4$).

Wykres 15. Interakcja atrakcyjności z podobieństwem obrazów idealnego i partnerki (ImP) oraz poziomu samoakceptacji w skali NP (Anova)

AC – W zakresie skali „Adoptowane dziecko” poziom samoakceptacji istotnie ($p = .024$) modyfikuje wpływ podobieństwa obrazów na atrakcyjność diady, ale tylko w przypadku kiedy w grę wchodzi idealny obraz mężczyzny i obraz jego partnerki (wykr. 16).

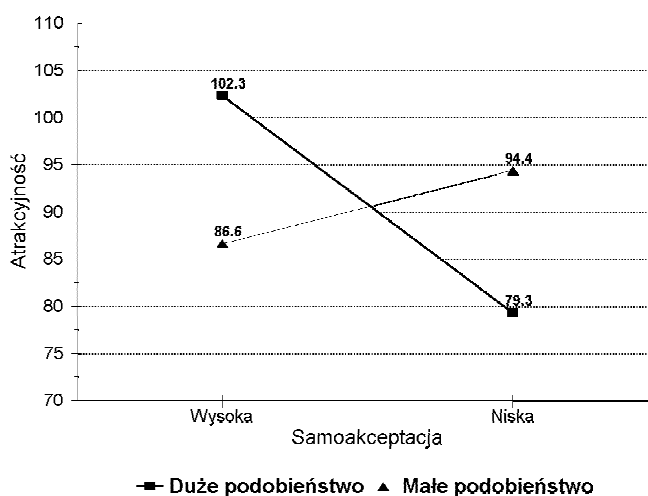
Wykres 16. Interakcja atrakcyjności z podobieństwem obrazów idealnego i partnerki (ImP) oraz poziomu samoakceptacji w skali AC (Anova)

I tak, przy wysokiej samoakceptacji mężczyzny diada zyskuje na atrakcyjności, kiedy on sam chciałby być bardziej autonomiczny, skuteczniej dążący do sukcesów i dokonań w świecie wolnym od trosk, nawet za cenę pozytywnych relacji z otoczeniem ($Im = 47.0$), a jednocześnie u partnerki dostrzega raczej cechy przeciwne – mniejszą niezależność, mniejszą pewność siebie, unikanie bezpośrednich konfrontacji z otoczeniem ($Pm=53.7$). Jednakże owo zróżnicowanie obrazów nie może być zbyt duże. Zwiększanie odległości między obrazami, poprzez dalsze przesunięcie idealnego obrazu mężczyzny w kierunku cech związanych z dolnym biegunem skali ($Im = 36.1$), a partnerki w kierunku cech charakterystycznych dla górnego jej bieguna ($Pm = 58.3$) obniża atrakcyjność diady. Psychologicznie dzieje się to wówczas, kiedy mężczyzna sam wyraźnie chciałby być bardziej autonomiczny, niezależny, dążyć do sukcesów a u partnerki dostrzega cechy zdecydowanie przeciwstawne: przywiązanie do podporządkowanych ról dziecięcych, brak pewności w stawianiu czoła wymaganiom dorosłego życia, ucieczka w marzenia i fantazje. Odwrotna zależność występuje, kiedy mężczyzna odznacza się niską samoakceptacją. Wówczas przedstawione wyżej zróżnicowanie obrazów właśnie sprzyja atrakcyjności diady, a ich upodobnienie w zakresie cech związanych z dolnym biegunem skali pomniejsza atrakcyjność diady ($Im = 44.7$; $Pm = 49.4$). Podobne zależności między badanymi zmiennymi występują,

kiedy obrazy ocenia kobieta (IkP), choć nie osiągają one poziomu statystycznie istotnego.

Wykres 17. Interakcja atrakcyjności z podobieństwem obrazów idealnego i partnerki (ImP) oraz poziomu samoakceptacji w skali A-3 (Anova)

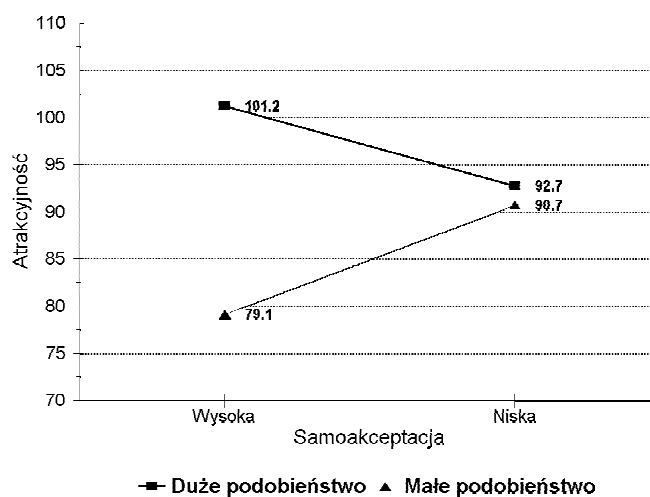
A-3 – Podobieństwo obrazów – idealnego i partnera – w zakresie cech związanych ze skalą A-3 wpływa istotnie ($p = .003$) na atrakcyjność diady przy udziale poziomu samoakceptacji osoby badanej (por. wyk. 17).

Analiza zależności prostych wskazuje jednak, że powiązanie to występuje w przypadku, kiedy podobieństwo obrazów ocenia mężczyzna, a on sam odznacza się wysoką samoakceptacją (por. tab. 12). Tak więc diada zyskuje na atrakcyjności wówczas, kiedy mężczyzna ceni cierpliwość, otwartość, zadowolenie z pełnionej roli i zajmowanego miejsca w życiu i takie też cechy dostrzega u swojej partnerki ($Im = 55.2$; $Pm = 54.1$). Natomiast kiedy partnerka jest inteligentna i twórcza, ale jednocześnie niespokojna, skąpowana, martwiąca się, trzymająca ludzi na dystans ($Pm = 44.4$) diada traci na atrakcyjności. Odwrotna – choć statystycznie nieistotna – zależność występuje w sytuacji, kiedy mężczyzna odznacza się niską samoakceptacją (wykr. 17).

Nur – W skali Nur współzależność trzech badanych zmiennych – podobieństwa obrazów, samoakceptacji i atrakcyjności diady – okazuje się statystycznie istotna ($p = .049$), ale występuje wyłącznie w powiązaniu z wysoką samoakceptacją kobiety (IkP). I tak, diada zyskuje na atrakcyjności, kiedy

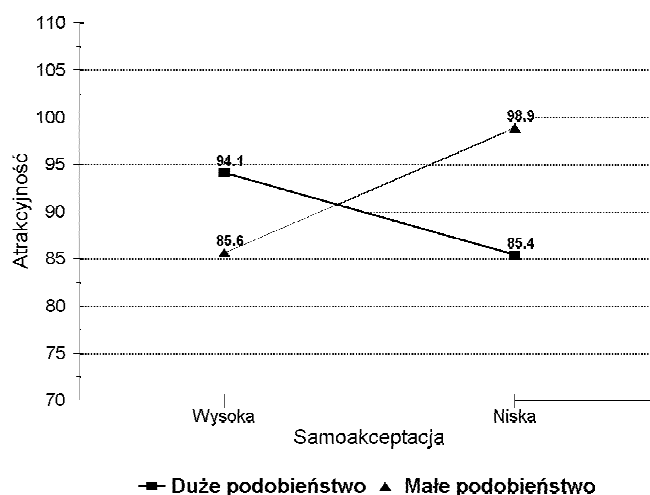
kobieta przejawia tendencje do: unikania bliskich więzi interpersonalnych, dystansowania się wobec ludzi, preferowania nastawień obronnych ($I_k = 45.9$) i podobne cechy dostrzega u swego partnera ($P_k = 47.3$), traci zaś kiedy partner zachowuje cechy wyżej podane ($P_k = 34.3$), ale ona sama chciałaby być bardziej współpracująca, współczująca i podtrzymująca serdeczne kontakty ($I_k = 50.6$). Na koniec warto zauważyć, że w układzie ImP atrakcyjność diady prawdopodobnie wzrasta, kiedy podobieństwo idealnego obrazu mężczyzny i obrazu jego partnerki obejmuje cechy związane raczej z górnym biegunem skali Nur ($I_m = 51.7$; $P_m = 51.5$).

Wykres 18. Interakcja atrakcyjności z podobieństwem obrazów idealnego i partnera (IkP) oraz poziomu samoakceptacji w skali Nur (Anova)

Fem – Wpływ podobieństwa obrazów – idealnego i partnera – na atrakcyjność diady modyfikowana jest poziomem samoakceptacji osoby badanej: kobiety i mężczyzny (por. wyk. 19).

Wykres 19. Interakcja atrakcyjności z podobieństwem obrazów idealnego i partnera (IkP) oraz poziomu samoakceptacji w skali Fem (Anova)

I tak, w przypadku wysokiej samoakceptacji osoby badanej atrakcyjności diady sprzyja wzrost podobieństwa obrazów. Podobieństwo to jednak dotyczy innego zespołu cech w przypadku kobiety, a innego w przypadku mężczyzny. Kiedy podobieństwo ocenia kobieta, atrakcyjność wiąże się z cechami charakterystycznymi dla dolnego bieguna skali: trzymanie innych na dystans, niechęć do nawiązywania bliższych kontaktów, preferowanie autonomii, odseparowania. A zatem kobieta z dużą samoakceptacją chciałaby prawdopodobnie zachować partnera wyłącznie dla siebie i odseparować go i diadę od wpływów otoczenia ($I_k = 41,6$; $P_k = 40,5$). Tymczasem przy ocenie obrazów przez mężczyznę atrakcyjność diady wzrasta, kiedy podobieństwo I_{mP} dotyczy cech związanych raczej z górnym biegunem skali: większą gotowością do współpracy z innymi, wzajemnością w relacjach z nimi, wczuwaniem się w ich sytuację, docenianiem radości i serdeczności ($I_m = 50,0$; $P_m = 52,1$). W podgrupie o niskiej samoakceptacji osób badanych uatrakcyjnieniu diady sprzyja raczej zróżnicowanie obrazów i występujące w tym kontekście wzajemne się ich dopełnianie. I tak, kiedy mężczyzna preferuje w sobie cechy związane z dolnym przedziałem skali ($I_m = 43,9$) atrakcyjną staje się diada, w której kobieta posiada cechy charakterystyczne dla przedziału górnego skali ($P_m = 59,1$). Dla kobiety, której obraz idealny sięga dolnego bieguna skali

(Ik = 46.6), atrakcyjnym staje się mężczyzna o cechach związanych z tym samym biegunem, ale bardziej jeszcze intensywnych (Pk = 39.4).

Analiza zależności prostych – między podobieństwem obrazów idealnego i partnera oraz poziomem atrakcyjności – przeprowadzona w podgrupach z wysoką i niską samoakceptacją pozwoliła wyodrębnić szereg dodatkowych skal ACL-u, w zakresie których zaznaczyło się oddziaływanie poziomu samoakceptacji na badaną zależność. I tak, w podgrupie z wysoką samoakceptacją wyodrębniono 8 skal, w podgrupie z niską samoakceptacją 4 skale, zaś w obydwu podgrupach jednocześnie dalsze 4 skale. W zakresie wszystkich wyżej wymienionych skal uatrakcyjnieniu diady sprzyja wzrost podobieństwa obrazu idealnego i partnera. Obecnie przedstawiona zostanie krótka charakterystyka psychologiczna badanej zależności zachodzącej w powiązaniu z wysoką, niską oraz obydwoma poziomami samoakceptacji.

Fav (ImP; IkP) – W skali Fav podobieństwo obrazów idealnego – mężczyzny i kobiety – oraz partnera sprzyja uatrakcyjnieniu diady w połączeniu z wysoką samoakceptacją osoby badanej. Przy czym w przypadku mężczyzny podobieństwo to łączy się z cechami związanymi raczej z górnym biegunem skali, a w przypadku kobiety raczej z dolnym biegunem skali. A zatem, diada staje się atrakcyjna, kiedy mężczyzna preferuje u siebie: łatwość przystosowania się, wychodzenie naprzeciw innym, opiekuńczość wobec bliskich sobie osób, wydajność w pracy, pogodę w spotkaniu z przeciwnościami losu (Im = 55.0) i podobne cechy dostrzega u partnerki (Pm = 53.8). W przypadku kobiety diada zyskuje na atrakcyjności, kiedy preferuje u siebie i jednocześnie spostrzega u partnera: pewien sceptycyzm, ciętość języka, spostrzegawczość i krytycyzm wobec innych (Ik = 47.0; Pk = 46.6). W przypadku, kiedy obraz idealny pozostaje w zakresie wyników górnych skali a obraz partnera przenosi się w zakres wyników dolnych, atrakcyjność diady spada.

Unvaf (ImP; IkP) – Atrakcyjną staje się diada wówczas, kiedy osoba badana – kobieta i mężczyzna – chciałaby być bardziej podporządkowana, taktowna, mniej osądzająca i mniej skłonna do obrażania się i takie też cechy spostrzega u swego partnera. Natomiast, kiedy osoba badana preferuje takie właśnie cechy u siebie a dostrzega u partnera: pesymistyczne widzenie przyszłości, zmienność, upór, skłonność do agresji, diada zdecydowanie traci na atrakcyjności (Pm = 60.0; Pk = 68.8). W przypadku kobiety prawidłowość ta występuje niezależnie od poziomu jej samoakceptacji; w przypadku mężczyzny tylko w powiązaniu z wysoką samoakceptacją (por. tab. 12).

Ach (IkP) – Kobieta akceptująca siebie i dążąca do tego, by być wybitną w pracach o społecznie uznanym znaczeniu (Ik=53.6), tworzy atrakcyjną diadę w połączeniu z mężczyzną, u którego dostrzega cechy podobne

(Pk = 52.2; por. tab. 12). Kiedy zaś jej partner okazuje się mniej skuteczny i wytrwały w działaniu, nieśmiały, mniej przedsiębiorczy, choć zarazem spokojny i dobry, diada traci na atrakcyjności (Pk = 47.2).

Ord (IkP) – Kobieta z niską samoakceptacją, a jednocześnie preferująca porządek, organizację i planowanie w działaniach (Ik = 59.9) tworzy atrakcyjną diadę z mężczyzną o cechach podobnych (Pk = 58.9). Diada traci zdecydowanie na atrakcyjności ($p = .01$), kiedy jej partner przejawia większą ekspresję, korzysta z przyjemności tu i teraz, jest mniej zdolny utrzymywać równomierne tempo pracy w dążeniu do odległego celu (Pk = 47.2).

Aff (ImP) – Źródłem wysokiej atrakcyjności diady jest podobieństwo idealnego obrazu mężczyzny i obrazu jego partnerki w zakresie następujących cech: dobre samopoczucie w sytuacjach towarzyskich, łatwość przystosowania w relacjach społecznych nawet za cenę obniżonej autorefleksji i pewnej powierzchowności kontaktów (Im = 53.9; Pm = 54.4). Natomiast diada zdecydowanie traci na atrakcyjności ($p = .002$), kiedy mężczyzna preferujący u siebie takie właśnie cechy spotyka partnerkę, która zadręcza się układaniem relacji z innymi, komplikuje je i boi się spontanicznego zaangażowania, napelniona wewnętrznym lękiem z trudem uczestniczy w towarzyskich interakcjach (Pm = 43.1). Zależności powyższe wiążą się z wysoką samoakceptacją mężczyzny.

Het (IkP) – Kobieta umiarkowanie (Ik = 52,0) poszukująca towarzystwa i emocjonalnej satysfakcji z interakcji z rówieśnikami płci przeciwnej tworzy atrakcyjną diadę z mężczyzną, u którego dostrzega podobne zachowania (Pk = 50,9). Natomiast diada traci na atrakcyjności ($p = .029$), gdy jej partner rozmyślając zbyt wiele utrzymuje ludzi na dystans, unika wyzwań, jakie niesie życie interpersonalne, ogranicza się do węższego repertuaru ról (Pk = 38.5). Zależności w zakresie skali Het łączą się raczej z niską samoakceptacją kobiety (tab. 12).

Agg (IkP) – Atrakcyjną staje się diada, kiedy idealny obraz kobiety, z wysoką samoakceptacją, i obraz jej partnera charakteryzują cechy właściwe dla środkowego przedziału skali agresji (Ik = 50.1; Pk = 50.4). Natomiast kiedy kobieta ceniąca cierpliwość, starająca się unikać konfliktów, preferująca wyrozumiałość i pojedynawczość (Ik = 47.4) spotyka mężczyznę, u którego dostrzega tendencje agresywne, potrzebę rywalizacji, impulsywność bez liczenia się z zasadami dobrego wychowania przyjętego w społeczeństwie (Pk = 54.0), diada traci na atrakcyjności ($p = .029$).

Cha (ImP; IkP) – Połączenie w obrazach idealnym i partnera takich cech, jak: poszukiwanie stabilności i ciągłości w środowisku, unikanie nieokreślonych i ryzykownych sytuacji sprzyja atrakcyjności diady. Kiedy jednak cechy

te u partnera nabierają większej intensywności, diada traci na atrakcyjności ($P_k = 39.1$; $P_m = 39.9$). Przy czym należy zaznaczyć, że przedstawiona prawidłowość łączy się z wysoką samoakceptacją kobiety i niską mężczyzny (tab. 12).

Crs (IkP) – Gotowość na poradę i pomoc innym jest obszarem osobowości będącym źródłem atrakcyjności diady, kiedy kobieta, z niską samoakceptacją, ocenia idealny obraz siebie i obraz partnera. Ma to miejsce wówczas, kiedy ona sama chciałaby się ulokować w roli delikatnej, niewymagającej ambicji, kierowanej przez innych towarzyszkę życia, pozostającej w zgodzie z sobą i innymi, z niewielką potrzebą poradnictwa ($I_k = 45.8$), a jej partner jest wyraźnie mniej zahamowany, bardziej przedsiębiorczy i z większym zaufaniem do swoich zdolności osiągnięcia obranych celów ($P_k = 45.5$). Diada zdecydowanie ($p = .006$) traci na atrakcyjności, kiedy mężczyzna okazuje się mieć problemy w zakresie zachowań międzyludzkich, związane między innymi z brakiem zaufania do siebie, kiedy czuje się opuszczony i niezdolny do cieszenia się życiem ($P_k = 60.2$).

S-Cfd (IkP) – W zakresie Skali Zaufania do siebie atrakcyjności sprzyja podobieństwo obrazów IkP w całym przedziale poziomu samoakceptacji. Tak więc kobieta chcąc odznaczyć się dużą inicjatywą, zaufaniem do swoich zdolności w osiągnięciu celów, stanowczą i przedsiębiorczą współtworzy atrakcyjną diadę z partnerem o podobnych cechach. Diada zaś zdecydowanie traci na atrakcyjności, kiedy kobieta o takich właśnie cechach w idealnym obrazie siebie dostrzega u partnera cechy przeciwne: trudności w mobilizowaniu własnych bogactw, w podejmowaniu działań, zahamowanie i skrytość.

P-Adj (IkP) – Diada zyskuje na atrakcyjności, kiedy kobieta, z wysoką samoakceptacją, podtrzymuje pozytywną postawę wobec życia, raczej lubi towarzystwo innych i ceni u siebie uzdolnienia do inicjowania działań i doprowadzania ich do końca ($I_k = 51.0$), a jej partner nieco się różni i jest mniej samodzielny, brak mu umiejętności radzenia sobie ze stresem, bardziej zajmuje postawę obronną ($P_k = 48.6$). Jednakże, jeżeli cechy powyższe osiągną w obrazie mężczyzny większą intensywność ($P_k = 39.4$), diada traci na atrakcyjności ($p = .005$). A zatem umiarkowane zróżnicowanie sprzyja uatrakcyjnieniu diady, ale odmiennosć nazbyt duża tę atrakcyjność pomniejsza.

Iss (IkP) – Źródłem atrakcyjności diady jest podobieństwo obrazu idealnego kobiety¹⁷ i obrazu jej partnera w zakresie cech związanych z górnym przedziałem skali: międzyludzką efektywnością i zdolnością osiągnięcia celów,

¹⁷ W przypadku mężczyzny brak istotnych powiązań (tab.13).

dobrym przystosowaniem nawet w połączeniu z elementami narcystycznego własnego „ja” i mniej sympatycznym sposobem bycia. Diada bardzo wyraźnie traci na atrakcyjności, jeżeli obraz partnera wytraca intensywność wyżej wymienionych cech ($P_k = 53.6$; $p = .004$) – dotyczy podgrupy z wysoką samoakceptacją – i przechodzi w obszar cech przeciwstawnych: czuje się raczej pokonany przez życie, ma trudności w ustalaniu i osiąganiu celów, choćby jednocześnie był uprzejmy, uwzględniający prawa i pragnienia innych ($P_k = 49.5$) (dotyczy grupy z niską samoakceptacją – $p = .009$).

FC (ImP) – Analogiczne powiązanie – jak w skali Iss – badanych zmiennych występuje w skali „Wolne dziecko”, z tym, że dotyczy obrazów ImP. Diada staje się atrakcyjna wówczas, kiedy mężczyzna akceptuje u siebie przedsiębiorczość, nawet porywczosć utrudniającą samokontrolę i opanowanie, pogoń za przyjemnościami ($Im = 54.5$) i w partnerce dostrzega cechy podobne, choć może w nieco mniejszej intensywności ($P_m = 52.9$). Kiedy obraz partnerki okazuje się jakościowo odmienny ($P_m = 47.0$) i zawiera w sobie: umiarkowanie, powolność w reakcjach, ostrożność wobec ludzi, brak zapału, diada zdecydowanie traci na atrakcyjności ($p = .009$). Powyższa zależność występuje niezależnie od poziomu samoakceptacji osoby badanej (por. tab. 12).

III. PODSUMOWANIE

Uzyskane wyniki potwierdziły dotychczasowe przekonanie na temat roli podobieństwa obrazów siebie i partnera w procesie pogłębiania wzajemnej atrakcyjności. Świadczą o tym – ilość i jakość stwierdzonych powiązań między podobieństwem badanych obrazów, w zakresie poszczególnych skal ACL-u, i wzajemną atrakcyjnością partnerów diady. Generalnie powiązania te, w różnych układach, wystąpiły we wszystkich skalach. Jednocześnie okazało się, że zakres i głębokość powiązań badanych zmiennych jest różna w przypadku obrazu realnego (H-1) i obrazu idealnego (H-2). Miarą tego zróżnicowania może być ilość skal ACL-u – w zakresie których analizowano podobieństwo obrazów – korelujących z atrakcyjnością diady oraz poziom tej korelacji. I tak w przypadku podobieństwa obrazów realnego i partnera atrakcyjność diady ujawniła swój związek z 16 skalami ACL, a w przypadku podobieństwa obrazu idealnego i obrazu partnera z 25 skalami. Z tego tylko 10 skal ACL stanowi obszar cech wspólnych, w zakresie których podobieństwo obydwu obrazów – realnego i idealnego – z obrazem partnera wykazuje związek z atrakcyjnością diady – są to: Unfav, Int, Nur, Het, Agg, Cha, Iss,

NP, A, A-2. Pozostałe skale to wyłączone pole uatrakcyjniania diady bądź na bazie podobieństwa obrazów realnego i partnera (Com, Aut, Aba, Def, S-Cn, CP)¹⁸ bądź podobieństwa obrazu idealnego i obrazu partnera (Fav, Ach, Dom, End, Ord, Aff, Exh, Suc, Crs, S-Cfd, P-Adj, Mls, FC, AC)¹⁹.

Kolejnym wskaźnikiem zróżnicowania funkcji obrazu realnego i idealnego w uatrakcyjnieniu diady może być poziom istotności (p) powiązania tych obrazów z atrakcyjnością diady. I tak jego istotność na poziomie równym lub większym od $p = .009$ pojawiła się w 8 skalach w przypadku realnego obrazu siebie, a w 19 skalach w przypadku idealnego obrazu siebie²⁰.

Co można powiedzieć o psychologicznym charakterze zależności zachodzącej między podobieństwem obrazów a poziomem wzajemnej atrakcyjności partnerów diady. Szczegółowa charakterystyka tej zależności w zakresie poszczególnych skal ACL-u została już wyżej przedstawiona. Obecnie podjęta będzie próba interpretacji bardziej całościowej, zakończonej sformułowaniem wniosków końcowych.

1. Psychologicznym polem uatrakcyjnienia partnerów diady są przede wszystkim zespoły cech związanych z układem potrzeb (Cha, Nur, Int, Aut) oraz z postawami ujętymi w analizie transakcyjnej (NP, A); dodatkowo zaś z samooceną (Unfav) oraz idealnym obrazem siebie (Iss) i cechami inteligencji (A-2). Wnosić o tym można z rozkładu skal, w zakresie których podobieństwo obrazów ujawniło swój związek z atrakcyjnością diady w przypadku podobieństwa obrazów realnego i idealnego oraz obrazu partnera. Analizując psychologiczną treść wymienionych skal można sądzić, że wspomniane psychologiczne pole uatrakcyjnienia diady obejmuje następujące 3 zespoły cech: (1) cechy związane ze sposobem funkcjonowania w relacjach interpersonalnych (Nur, Int, Het, Agg, NP); (2) sposobem funkcjonowania „ja” (Agg, Unfav, Cha, Iss) oraz (3) z postawami wobec zadań życia codziennego, obejmującymi także sposoby rozwiązywania tych zadań (A, A-2). Na bazie wymienionych zespołów cech kształtuje się atrakcyjność interpersonalna oparta zarówno na podobieństwie obrazu realnego, jak też idealnego w stosunku do obrazu partnera.

Obok tego ogólnego kształtu powiązania obrazów siebie i partnera z atrakcyjnością diady wyodrębniają się oddzielne obszary cech specyficznych dla

¹⁸ Z tego trzy skale (Aut, Aba i Def) są wspólne dla kobiet i mężczyzn, a pozostałe 3 wykazują swój wpływ tylko w podgrupie kobiet.

¹⁹ Z tego 4 skale (Aff, Crs, S-Cfd, FC) są wspólne dla kobiet i mężczyzn, a pozostałe 10 tylko dla kobiet.

²⁰ W pozostałych skalach istotność między .05 i .01.

obrazów realnego i idealnego. I tak, w przypadku uwarunkowania atrakcyjności podobieństwem obrazu realnego i obrazu partnera podobieństwo to dotyczy wyłącznie zespołu cech istotnych dla funkcjonowania społecznego. Na plan pierwszy w tym względzie wysuwają się cechy modyfikujące sposoby rozwiązywania napięć i konfliktów interpersonalnych (Def, Aut), ocenę wzajemnych oczekiwań z zakresu swoich praw i obowiązków, dobra własnego oraz dobra partnera i związaną z tym skłonność bądź do oczekiwania wyróżnień i akceptacji bądź doświadczania poczucia winy (Com, Aba, CP); wreszcie wyznaczające poziom zaufania do siebie (S-Cn).

Bardziej zróżnicowany i zakresowo szerszy zespół cech stanowi pole uatrakcyjnienia diady dzięki podobieństwu zachodzącemu między obrazem idealnym i obrazem partnera. W obrębie tego pola można wyróżnić następujące podzespoły cech charakteryzujących: (1) różne sposoby realizacji własnego „ja” (Fav, Exh, AC, S-Cfd, P-Adj, Crs); (2) decydujących o stylach i postawach w dziedzinie odniesień interpersonalnych (Aff, Suc, Dom, FC); wreszcie organizujących działania zmierzające do realizacji celów i zadań życiowych (Ach, Ord, End, Mls).

2. Przeprowadzone badania ujawniły istotny wpływ płci na zakres i kierunek zależności zachodzącej między podobieństwem badanych obrazów i poziomem atrakcyjności partnerów. Okazało się, że zależność ta jest bardziej charakterystyczna dla podgrupy kobiet. Oto bowiem w świetle uzyskanych wyników podobieństwo między obrazem realnym kobiety i obrazem jej partnera wpływa na poziom atrakcyjności diady w zakresie 14 skal, a podobieństwo między obrazem realnym mężczyzny i obrazem jego partnerki tylko w przypadku 8 skal. Dysproporcja ta zwiększa się zdecydowanie, na korzyść kobiet, przy analizie wpływu podobieństwa zachodzącego między obrazem idealnym i obrazem partnera i wynosi odpowiednio 25 skal dla kobiet i 5 dla mężczyzn. A zatem, to głównie kobiety postrzegane podobieństwo między obrazami siebie – zwłaszcza idealnym – i partnera przenoszą na poziom atrakcyjności diady²¹. Wreszcie, wyniki analizy wariancji Anova pozwoliły stwierdzić, że płeć wchodząc w interakcję z podobieństwem obrazów zmienia kierunek zależności zachodzącej między podobieństwem obrazów i atrakcyjnością diady. Dzieje się tak w przypadku 8 skal ACL-u – przy porównywaniu obrazów realnego i partnera są to: Nur, Aut, Aba, Def, a obrazów idealnego i partnera skale: Ord, Het, P-Adj, Mls. Interakcja ta sprawia, że generalnie

²¹ Przy czym podobieństwo to koreluje nie tylko z atrakcyjnością mierzoną wskaźnikiem wspólnym dla diady, ale wyraźniej jeszcze z indywidualną atrakcyjnością partnera w diadzie (por. tab. 1a, 5a).

podobieństwo obrazów postrzegane przez kobietę zwiększa atrakcyjność diady, postrzegane zaś przez mężczyznę zmniejsza jej atrakcyjność.

3. Liczne i różnorodne powiązania podobieństwa obrazów siebie i partnera w zakresie poszczególnych skal ACL-u z atrakcyjnością diady sugerowały potrzebę poszukiwania powiązań bardziej strukturalnych. W tym celu w dalszych obliczeniach statystycznych zastosowano analizę krokowej regresji wielokrotnej. Pozwoliła ona na zidentyfikowanie odpowiednich zespołów skal, określenie siły związku między wielowymiarowo ujętym podobieństwem obrazów – siebie i partnera – oraz atrakcyjnością diady (R), określenie proporcjonalnego udziału w tym związku poszczególnej skali danego zespołu (Beta), wreszcie obliczenie współczynnika determinacji zmiennej zależnej, w naszym wypadku atrakcyjności diady (R^2). Analizę taką przeprowadzono oddzielnie dla podobieństwa obrazów realnego (R) i partnera (P) oraz idealnego (I) i partnera (P); procedurę tę powtórzono dla podobieństwa postrzeganego przez mężczyznę (m) i przez kobietę (k). Uzyskane wyniki prezentuje tab. 13.

Tab. 13. Regresja wielokrotna dla atrakcyjności diady (zm. zal.) na podstawie podobieństwa obrazów siebie i partnera (zm. niezal.)

Podob. obrazów	Skale	Beta	t	p
RmP:	Def	-.412	-3.44	.001
	Cha	.328	2.92	.005
	Mas	-.312	-2.77	.008
	NP	-.224	2.08	.042
	P-Adj	-.262	-2.43	.018
	Ord	-.308	-2.61	.022
	Współczynnik regresji wielokrotnej $R = .72$, $F = 9.56$, $p = .000$ Współczynnik wielokrotnej determinacji $R^2 = .52$ (dla próbki), $.46$ (dla populacji)			
RkP:	Nur	.496	4.36	.000
	Mas	-.391	-3.58	.000
	Aut	.374	3.41	.001
	Cha	.270	2.92	.005
	Mls	.198	2.12	.038
	$R = .77$, $F = 15.72$, $p = .000$; $R^2 = .59$ (prób.); $.56$ (popul.)			
ImP	FC	.438	3.71	.005
	$R = .44$, $F = 13.79$, $p = .000$; $R^2 = .19$ (prób.); $.18$ (popul.)			
IkP	Unfav	.643	6.39	.000
	S-Cfd	.385	4.16	.001
	$R = .74$, $F = 34.83$, $p = .000$; $R^2 = .55$ (prób.); $.53$ (popul.)			

Zespół cech, który wyznacza obszar w osobowości człowieka, w zakresie którego podobieństwo obrazów realnego mężczyzny i obrazu jego partnerki

(RmP) przyczynia się istotnie do uatrakcyjnienia diady obejmuje sześć skal ACL-u (tab. 13). Siła związku między atrakcyjnością i wyodrębnionym zespołem wynosi $R = .72$. Łącznie zespół ten wyjaśnia 52% zmienności wyników w atrakcyjności diady. Największy udział w tym związku mają: skala Def oraz skale Cha i Mas. Generalnie, podobieństwo obrazów RmP decyduje o atrakcyjności diady, kiedy występuje w zakresie: (1) układu potrzeb – „Podporządkowania” (Def), „Zmiany” (Cha) i „Porządku” (Ord); (2) relacji wynikających z płci (Mas); (3) poziomu przystosowania osobistego (P-Adj) oraz sposobu funkcjonowania społecznego charakterystycznego dla „Wychowawczego rodzica” (NP).

Nieco inaczej wygląda psychologiczna struktura układu cech charakteryzująca podobieństwo obrazów oddziałujące na atrakcyjność diady, kiedy obrazy te ocenia kobieta (RkP). W tym przypadku istotne okazało się podobieństwo w zakresie pięciu skal ACL-u (tab. 13). Największy udział w uatrakcyjnieniu ma stopień podobieństwa w zakresie: „Potrzeb opiekowania się innymi” (Nur) i „Autonomii” (Aut) oraz „Skali męskości” (Mas), dopiero potem „Potrzeby zmienności” (Cha) i „Skali uzdolnień przywódczych” (MIs). Siła związku całego zespołu z atrakcyjnością wynosi $R = .77$, a więc jest nieco większa w stosunku do zespołu skal wyodrębnionego przy podobieństwie obrazów RmP. Zespół wyjaśnia 59% zmienności wyników w atrakcyjności diady, a więc też więcej niż w sytuacji podobieństwa obrazów RmP. Na koniec warto dodać, że cechy związane z „Potrzebą zmiany” (Cha) i „Skalą męskości” (Mas) są ważne dla uatrakcyjnienia diady, kiedy podobieństwo oceniają oboje partnerzy – mężczyzna i kobieta. Natomiast dominującym obszarem dla kobiety są cechy związane z „Potrzebą opiekowania się innymi” (Nur), a dla mężczyzny z „Potrzebą podporządkowania” (Def).

Inne zespoły skal wyodrębniono w odniesieniu do podobieństwa obrazów idealnych i partnera. I tak, w przypadku podobieństwa obrazów ImP zidentyfikowany zespół sprowadza się do jednej skali – „Wolne dziecko” (FC). Siła związku podobieństwa obrazów w zakresie cech charakterystycznych dla tej skali wynosi $R = .44$ i tłumaczy tylko 19% wariacji wyników atrakcyjności diady. Nieco inaczej wygląda sytuacja, kiedy podobieństwo obrazów ocenia kobieta (IkP). Wyodrębniony zespół obejmuje wprawdzie tylko dwie skale: Unfav i S-Cfd, ale w sumie wyjaśnia 55% zmienności wyników atrakcyjności diady, a siła jego związku z atrakcyjnością diady jest bardzo duża i wynosi $R = .74$. Główny udział ma w nim zakres i ilość ocen (przymiotników) pozytywnych (Unfav), następnie poziom zaufania do siebie dostrzegany u partnera (Pk) i stanowiący przedmiot oczekiwań własnych (Ik). Tak więc inne aspekty idealnego obrazu siebie stanowią główne źródło uatrakcyjnienia diady dla

kobiety, a inne dla mężczyzny. Przy czym, udział idealnego obrazu mężczyzny jest relatywnie niewielki, tłumaczy zaledwie 19% wariancji wyników w atrakcyjności diady.

Na koniec, porównując wyniki analizy regresji wielokrotnej z wynikami analizy w ramach poszczególnych skal nasuwają się następujące uwagi. Powiązanie obrazu idealnego z atrakcyjnością jest bardziej rozległe, ale nie ma jednak charakteru strukturalnego. Więcej skal obrazu idealnego, w stosunku do realnego, wpływa na uatrakcyjnienie diady, ale skale te nie wykazują wzajemnego powiązania przy tym oddziaływaniu. Natomiast bardziej wielowymiarowe, strukturalnie złożone pole dla uatrakcyjnienia diady stanowi realny obraz siebie i jego podobieństwo z obszarem partnera.

4. Wprowadzenie do analizy badanej zależności samoakceptacji jako dodatkowej zmiennej niezależnej znacząco uzupełniło jej dotychczasową interpretację. Generalnie, udział poziomu samoakceptacji w oddziaływaniu podobieństwa obrazów na atrakcyjność diady zaznacza się w stosunkowo dużym zakresie i ma dwojaki charakter. Najpierw zmienia stopień tej zależności, a powtórnie w wielu przypadkach zmienia jej kierunek. I tak, wpływ akceptacji siebie na badaną zależność pojawił się w zakresie 24 skal ACL-u – przy udziale obrazu idealnego w 19 skalach, obrazu realnego w 16 skalach, obydwu obrazów jednocześnie w 11 skalach. A zatem, proporcja udziału poszczególnych obrazów – realnego i idealnego – w tej zależności jest bardziej wyrównana; należy przypomnieć, że bez pośrednictwa samoakceptacji powiązanie badanych zmiennych jest jednoznacznie większe przy udziale obrazu idealnego. Z kolei, kiedy podobieństwo obrazów ocenia kobieta, zależność atrakcyjności diady od tego podobieństwa ujawnia się w zakresie 22 skal, a kiedy ocenia mężczyzna – 10 skal. Tak więc, samoakceptacja jest częściej obecna przy formowaniu się zależności między podobieństwem obrazów – siebie i partnera – oraz atrakcyjnością diady w przypadku samoakceptacji kobiety i kiedy w grę wchodzi idealny obraz siebie.

Wreszcie na współzależność podobieństwa obrazów i atrakcyjności wpływa przedział poziomu samoakceptacji. I tak oddziaływanie wysokiej samoakceptacji zaznaczyło się w 29 skalach – 12 przy obrazie realnym, 17 przy obrazie idealnym oraz 3 jednocześnie przy obydwu obrazach – w tym 19 w przypadku kobiet (k) i 10 w przypadku mężczyzn (m). Z kolei, obniżona samoakceptacja oddziałuje w zakresie 15 skal – 5 przy obrazie realnym, 10 przy obrazie idealnym, 2 przy obydwu obrazach – w tym w przypadku kobiet w

13, a w przypadku mężczyzn w 2 skalach²². A zatem, zarówno przy wysokiej, jak i niskiej samoakceptacji podobieństwo obrazów bardziej wpływa na atrakcyjność, kiedy podobieństwo to postrzega kobieta niż kiedy dokonuje tego mężczyzna. Generalnie zaś, większy wpływ na badaną zależność ma wysoki przedział poziomu samoakceptacji.

Na koniec powstaje pytanie: jakie psychologiczne znaczenie mają skale, które będąc podłożem uatrakcyjnienia diady reagują na poziom samoakceptacji. Otóż skale te można uporządkować w kilka zespołów tematycznych. I tak, z analizy ich treści wynika, że samoakceptacja najbardziej pośredniczy w procesie oddziaływania podobieństwa obrazów na atrakcyjność diady w zakresie: (1) cech osobowości związanych z funkcjonowaniem „ja” i obejmujących – samoocenę (Fav, Unfav), zaufanie do siebie (S-Cfd), koncentrację na sobie połączoną z tendencjami narcystycznymi (Iss, Exh), potrzebę zmiany i gotowość na poradnictwo (Cha, Crs); (2) cech charakteryzujących odniesienia interpersonalne związane z: kontaktami heteroseksualnymi (Het), rozumieniem siebie i innych, opiekowaniem się innymi (Int, Nur); (3) stylu odniesień interpersonalnych – niezależności bądź podporządkowania (Aut, Def), relacji interpretowanych w ramach analizy transakcyjnej (NP, FC); (4) wreszcie sposobu realizacji celów i zadań życiowych powiązanego z: potrzebą osiągnięć (Ach), uzdolnieniami przywódczymi (Mls), potrzebą porządku i planowania w działaniach (Ord), koncentracją w pracy, wewnętrzną dyscypliną i poczuciem odpowiedzialności (A).

5. W literaturze przedmiotu podkreśla się, że w procesie uatrakcyjnienia pośredniczą najczęściej dwie zasady: podobieństwa i komplementarności potrzeb, cech czy postaw partnerów (Nęcki 1990; Brehm 1992). Aktualność tych zasad znalazła potwierdzenie także w niniejszych badaniach. Dodatkowo dostarczyły one informacji uszczegóławiających sposób funkcjonowania obu zasad. Przede wszystkim okazało się, że zasada podobieństwa jest bardziej powszechna, obejmująca więcej aspektów obrazów siebie i partnera (Skal ACL-u); dotyczy to tak realnego, jak i idealnego obrazu siebie. Obecność zasady komplementarności zaznaczyła się tylko w ok. 25% skal, ujawniających statystycznie istotne powiązanie z atrakcyjnością diady, w kontekście obrazów realnego i partnera oraz 12% w przypadku odniesienia do obrazów idealnego siebie i partnera. Przy czym, zasada komplementarności jest relatywnie bardziej charakterystyczna dla procesu uatrakcyjnienia w oczach mężczyzny (5 skal) niż w oczach kobiety (2 skale).

²² Przy wysokiej i niskiej samoakceptacji jednocześnie w 3 skalach (Unfav, S-Cfd, Iss).

Znaczącą modyfikację warunków funkcjonowania zasad podobieństwa i komplementarności wnosi poziom samoakceptacji osoby oceniającej obrazy. I tak, podobieństwo obrazów siebie – realnego i idealnego – oraz partnera jest powszechną zasadą uatrakcyjnienia diady w połączeniu z wysokim poziomem samoakceptacji osoby badanej. Z kolei, zasada komplementarności pojawia się wówczas, kiedy poziom samoakceptacji osoby badanej jest relatywnie niski. Dotyczy to zarówno oceniającej kobiety, jak i mężczyzny, z tym, że w przypadku kobiety zasada komplementarności występuje głównie przy porównywaniu obrazów realnego i partnera, a w przypadku mężczyzny obrazów idealnego i partnera.

Co można powiedzieć o psychologicznym mechanizmie funkcjonowania omawianych zasad: podobieństwa i komplementarności? Otóż wydaje się, że w przypadku pierwszej z nich, na bazie dostrzeganego podobieństwa – połączonego z wysoką samoakceptacją – dokonuje się generalizacja obrazu siebie na obraz partnera. Jednocześnie akceptacja siebie przenosi się na partnera stanowiąc psychologiczny mechanizm uatrakcyjnienia partnera i diady (por. Reykowski 1970). Inaczej chyba należy interpretować funkcjonowanie zasady komplementarności, która współwystępuje z niską samoakceptacją. W tym przypadku osoba badana dostrzega u siebie zespoły cech, których nie akceptuje. Powstaje w jej psychice zapotrzebowanie na cechy przeciwstawne. Kiedy cechy takie dostrzega u partnera, on właśnie zyskuje w jej oczach na atrakcyjności. W ten sposób spotkanie się partnerów o cechach odmiennych stanowi psychologiczną podstawę uatrakcyjnienia diady. Mamy tutaj do czynienia ze swoistą „kompensacją selfu”, którą należałoby chyba odróżnić od ogólnie przyjmowanej komplementarności sprowadzającej się do dopełniania potrzeb psychologicznie przeciwstawnych. Wyjaśnienie to dotyczy powiązania atrakcyjności z realnym obrazem siebie i obrazem partnera.

Inaczej należy interpretować psychologiczny mechanizm uatrakcyjnienia na bazie podobieństwa – lub jego braku – obrazów idealnego i partnera. W przypadku podobieństwa tych obrazów osoba badana akceptuje w obrazie partnera to, czego sama pragnie dla siebie (I). Jest to dla niej sposób na samorealizację z pomocą obrazu partnera, który w tym kontekście zyskuje właśnie na atrakcyjności; być może dokonuje się to z udziałem projekcji idealnego obrazu siebie na obraz partnera. W przypadku braku podobieństwa między obrazami idealnym siebie i partnera u podstaw uatrakcyjnienia znajduje się raczej klasyczna zasada komplementarności układu potrzeb. Ich natura

oraz wzajemne dopełnianie się stanowi psychologiczne źródło procesu uatrakcyjniania partnerów diady²³.

6. Omawiany dotychczas problem koncentrował się na podobieństwie obrazów partnerów diady jako psychologicznym źródle jej uatrakcyjniania. Dodatkowo, dla uzupełnienia analiz dotychczasowych, wzięto pod uwagę możliwą zależność zachodzącą między pojedynczymi obrazami i atrakcyjnością diady. Dla prześledzenia tej zależności zastosowano także krokową regresję wielokrotną. Uzyskane wyniki okazały się bardzo interesujące i znacząco uzupełniają wyniki analiz podstawowych. Wspomnianą regresję zastosowano kolejno do poszczególnych obrazów: realnego, idealnego oraz partnera (traktowanych jako zmienna niezależna) w stosunku do atrakcyjności diady (por. tab. 14).

I tak, w przypadku realnego obrazu mężczyzny (Rm) wyodrębniono zespół trzech skal ACL-u, które łącznie wyjaśniają 36% wariacji atrakcyjności diady. Największy udział w tym związku mają cechy charakterystyczne dla „Wolnego dziecka” (FC), a następnie cechy ukazujące poziom oryginalności oraz inteligencji (A-1; A-3). Realny obraz kobiety (Rk) reprezentują tylko dwie skale: Potrzeba podporządkowania (Def) i Potrzeba kontaktów heteroseksualnych (Het). Zespół ten tłumaczy nieco mniej, bo tylko 29% zmienności wyników w atrakcyjności diady ($R = .54$).

²³ Przeświadczenie, że podobieństwo jest źródłem atrakcyjności jest powszechnie przyjmowane. Istnieją jednak przesłanki wskazujące, że nie każdy poziom podobieństwa w jednakowym stopniu staje się źródłem atrakcyjności. W grę wchodzi tu m.in. mechanizm autonomizacji i funkcjonowania „ja” sprawiający, że zbyt duże podobieństwo może obniżyć atrakcyjność (Jarymowicz 1982a, 1982b; Jarymowicz, Pruszewski 1985). Tego zagadnienia, jako dodatkowej zmiennej, w referowanych tutaj badaniach nie kontrolowano.

Tab. 14. Regresja wielokrotna dla atrakcyjności (zm. zal.) diady na podstawie obrazów: realnego, idealnego i partnera (zm. niezal.)

Obrazy	Skale	Beta	t	p<
Rm	FC	.440	3.73	.000
	A-1	-.327	-2.93	.005
	A-3	.238	2.20	.032
	R=.60, F=10.28, p=.000; R ² =.36 (dla próbki), .32 (dla populacji)			
Rk	Def	-.404	-3.36	.001
	Het	.360	3.23	.002
	R=.54, F=11.79, p=.000; R ² =.29 (dla próbki), .27 (dla popul.)			
Im	A-1	-.416	-3.48	.001
	A-4	-.263	-2.28	.026
	Com	.339	2.73	.008
	R=.58, F=9.23 p=.000; R ² =.33 (dla próbki), .30 (dla popul.)			
Ik	Com	.282	2.23	.029
	R=.28, F=4.99, p=.029; R ² =.08 (dla próbki), .06 (dla popul.)			
Pm	Het	.569	5.28	.000
	P-Adj	-.302	-2.69	.009
	Aba	.258	2.57	.013
	End	.250	2.08	.042
	R=.71, F=13.90, p=.000; R ² =.50 (dla próbki), .47(dla popul.)			
Pk	Fav	.685	7.16	.000
	Unfav	-.397	-3.22	.002
	Het	.339	3.06	.003
	S-Cfd	.270	2.73	.008
	A-1	-.229	-2.71	.009
	Exh	-.255	-2.23	.030
	R=.85, F=27.14 p=.000; R ² =.72 (dla próbki); .69 (dla popul.)			

Bardzo istotne różnice występują między kobietami i mężczyznami w przypadku idealnego obrazu siebie. Trzy skale w idealnym obrazie mężczyzny, dotyczące poziomu oryginalności i inteligencji (A-1, A-4) oraz typowości (Com: godny zaufania, delikatny wobec innych, wolny od roszczeń, nieskrępowany w relacjach międzyludzkich) wyjaśniają 33% dyspersji wyników w atrakcyjności diady. Natomiast w idealnym obrazie kobiety (Ik) tylko jedna skala (Com) przejmuję, na poziomie statystycznie istotnym ($p = .03$), funkcję zmiennej niezależnej wyjaśniającej 8% zmienności w atrakcyjności diady. Wnosić z tego można, że sam obraz idealny kobiety, bez odniesienia do obrazu partnera (por. wyniki wyżej) nie wykazuje znaczącego związku z atrakcyjnością diady. Bardziej pragmatycznymi w stosunku do atrakcyjności okazały się pozostałe obrazy: realne kobiety i mężczyźni oraz idealny obraz mężczyzny.

Odmienna sytuacja pojawiła się przy współzależności obrazów partnera i atrakcyjności diady; obraz partnera – mężczyzny i kobiety – wykazuje bardzo duży związek z atrakcyjnością diady (por. tab. 14). I tak, w przypadku obrazu

partnerki (Pm) wyodrębniony został zespół czterech skal ACL-u, który wykazuje bardzo duży związek z atrakcyjnością diady ($R = .71$). Największy wkład w tym związku posiada Het ($p < .000$), a następnie mniejszy, choć statystycznie istotny, mają trzy kolejne skale: P-Adj ($p = .009$), Aba ($p = .013$) i End ($p = .04$). Tak więc głównym źródłem uatrakcyjnienia diady jest dostrzeganie u partnerki potrzeby kontaktów heteroseksualnych ($R^2 = 32\%$). Diada zyskuje też na atrakcyjności, kiedy partnerka jest mniej pewna siebie, bardziej nastrojowa, zajmująca postawę obronną (A-Adj), gotowa do wyrzeczeń, uwzględniająca życzenia i wymagania innych (Aba), a jednocześnie wytrwała, sumienna, mająca duże poczucie obowiązku, unikająca frywolności i tego, co nieistotne (End). Zespół wymienionych skal tłumaczy 50% zmienności wyników w atrakcyjności diady.

Bardziej jeszcze znaczący, choć jednocześnie strukturalnie złożony, związek z atrakcyjnością diady wykazuje obraz partnera (Pk). Analiza krokowej regresji wielokrotnej wyodrębniła sześć skal ACL-u, istotnie powiązanych z atrakcyjnością diady; łączna siła związku tego zespołu skal wynosi $R = .85$. Największy udział w tym wskaźniku ma skala Fav (Beta = .68). Kolejne miejsca zajmują skale Unfav (-.40) i Het (.34). Charakterystyczne dla omawianego zespołu jest to, że przy następnym – 4 kroku analizy regresji skala Fav gubi, a nawet nieistotnie obniża swój udział w sile związku zespołu skal z atrakcyjnością diady. W kolejnych stopniach regresji do zespołu włączają się, z istotnym statystycznie przyrostem, skale: S-Cfd, A-1 i Exh. Wreszcie, na 8 stopniu analizy regresji wytraca swój wkład do współczynnika regresji (R) także skala Unfav (por. tab. 14). Tak więc struktura cech osobowości dostrzeganych w osobowości partnera (Pk) i stanowiących źródło uatrakcyjnienia diady ulega określonym zmianom. W pierwszym etapie decydującym dla atrakcyjności jest poziom ogólnej oceny (ilość przymiotników pozytywnych i negatywnych: Fav, Unfav) oraz intensywność potrzeby kontaktów heteroseksualnych (Het) – łącznie zespół ten wyjaśnia 62% zmienności wyników w atrakcyjności diady. Na drugim etapie gubi się znaczenie cech związanych ze skalą Fav, a istotnie wzrasta udział: zaufania do siebie (S-Cfd); rozważi, opanowania, zdolności do konsekwentnego planowania, poszanowania zasad etyczno-społecznych (A-1); unikania postaw ekshibicjonistycznych prowadzących do konfliktów interpersonalnych, dystansowania się od zachowań o charakterze manipulacyjnym (Exh). Łącznie wymienione skale wyjaśniają 72% wyników atrakcyjności diady. Wskaźnik ten jest najwyższy spośród wszystkich uzyskanych przez pozostałe wyodrębnione zespoły skal ACL-u powiązane z atrakcyjnością diady.

Porównując strukturę cech w obrazie partnera i partnerki powiązanych z atrakcyjnością diady okazuje się, że jest ona odmienna dla obojga partnerów: mężczyzny (Pm) i kobiety (Pk). Natomiast wspólnym elementem tych struktur są cechy jednej tylko skali – Potrzeby kontaktów heteroseksualnych, szczególnie ważnej dla mężczyzny postrzegającego przejawy tej potrzeby w obrazie kobiety. Poza tym, obraz partnerki (Pm) uatrakcyjnią diadę, kiedy obejmuje cechy bardziej „łagodne”, ułatwiające kompromis w kontaktach interpersonalnych, a także gotowość do wyrzeczeń, ofiarność połączoną z sumiennością, poczuciem obowiązku i pewną dozą nastrojowej emocjonalności. Z kolei kobieta ceni w obrazie partnera (Pk) układ cech bardziej „mocnych”. Obok wspomnianej potrzeby kontaktów heteroseksualnych na plan pierwszy wysuwają się cechy związane z górnym biegunem skali Fav i dolnym Unfav: wskazującymi na łatwość przystosowania się, pogodę ducha w zetknięciu się z przeciwnościami losu, wydajność w pracy, ale także opiekuńczość, takt, życzliwość, wspaniałomyślność. Wymienione wyżej cechy są uzupełniane, a nawet do pewnego stopnia zastępowane przez: stanowczość, przedsiębiorczość, konsekwentne planowanie, zaufanie do siebie (S-Cfd), rozważę, opanowanie, wierność zasadom w powiązaniu z wyrozumiałością i szacunkiem dla innych (A-1; Exh).

Generalnie okazuje się, że dla uatrakcyjnienia diady bardzo istotne znaczenie ma to: jak i co postrzega u swego partnera przede wszystkim kobieta? Jeżeli odnajduje w jego obrazie określony zespół cech, atrakcyjnym staje się nie tylko jej partner, ale cała diada. Stwierdzenie to można potraktować jako pewną przesłankę dla hipotezy, że w uatrakcyjnieniu diady mieszanej istotny wkład ma aktywność kobiety. Odpowiedni udział mężczyzny jest również znaczący ($R^2 = 50$, por. tab. 14), ale relatywnie mniejszy.

Reasumując całość przedstawionych rozważań można zakończyć je stwierdzeniem, że uzyskane w badaniach wyniki potwierdzają przyjęte na wstępie założenie, że atrakcyjność diady ma swoje rozległe uwarunkowania w podobieństwie obrazów partnerów diady; nadto z podobieństwa tego można, do pewnego stopnia, przewidywać poziom atrakcyjności diady. Dodatkowo okazało się, że samo przewidywanie może mieć podstawę bardziej prostą – postrzegamy obraz partnera diady.

BIBLIOGRAFIA

- B e r s c h e i d E., W a l s t e r H.: Physical Attractiveness. W: Advances in Experimental Social Psychology. Vol. 7. New York 1974.
- B r e h m S. S.: Intimate Relationships. New York 1992.
- C a s h Th. F., J a n d a L. H., B y r n e D., M u r s t e i n B.I., M e r i g h i J. R., M a l l o y T. E.: Interpersonal Attraction. W: Readings in Social Psychology: General, Classic and Contemporary Selection. Ed. A. Wayne, A. Lesko. Boston 1994.
- D y m k o w s k i M.: Samoocena a zmniejszanie atrakcyjności członków własnej grupy. „Przegląd Psychologiczny” 23:1980 nr 1 s. 67-81.
- G o u g h H. G., H e i l b r u n A. B.: Test Przymiotnikowy ACL: Podręcznik w tł. A. Jurosa i P. Olesia. Lublin 1990 (mps).
- H e n d r i c k S. S., H e n d r i c k U.: Liking, Loving and Relating. Lubbock 1992.
- J a r y m o w i c z M.: Perception of „Self Others” Dissimilarity and Signs of Attractiveness or Aversiveness of Diversity from Others. „Polish Psychological Bulletin” 13:1982a nr 1 s. 39-44.
- J a r y m o w i c z M.: Atrakcyjność i awersyjność podobieństwa „ja–inni”. „Przegląd Psychologiczny” 1982b nr 1-4 s. 61-74.
- J a r y m o w i c z M., P r u s z e w s k i W.: O tolerancyjności wobec podobnych i niepodobnych do „ja”. „Przegląd Psychologiczny” 1985 nr 3 s. 773-778.
- J u r o s A., O l e ś P.: Struktura czynnikowa i skupieniowa Testu Przymiotnikowego ACL H. G. Gough’a i A. B. Heilbruna. W: J. Brzeziński, E. Hornowska (red.). Z psychometrycznych problemów diagnostyki psychologicznej. Poznań 1993.
- K a r y ł o w s k i J.: Z badań nad mechanizmami pozytywnych ustosunkowań interpersonalnych. Wrocław 1975a.
- K a r y ł o w s k i J.: Spostrzeganie podobieństwa partnera do „ja” i poziom samoakceptacji a motywacja allocentryczna i sympatia wobec tego partnera. „Studia Socjologiczne” 1975b nr 14 s. 19-34.
- K a r y ł o w s k i J.: Koncentracja na sobie i zawartość „ja” idealnego a bezinteresowne działanie na rzecz innych ludzi. „Studia Psychologiczne” 1977 nr 16 s. 19-36.
- L i s - T u r l e j s k a M.: Podobieństwo struktur poznawczych partnerów a ich wzajemne postawy wobec siebie. W: S. Mika (red.). Studia nad postawami interpersonalnymi. Wrocław 1975.
- M a r u y a m a G., L e C o u n t J.: The Role and Importance of Interpersonal Attraction and Social Acceptance in Educational Settings. W: F. J. Medway, Th. P. Cafferty (eds.) School Psychology: A Social Psychological Perspective. New York 1992.
- M a r k u s H., S m i t h J.: The Influence of Self-schemata on the Perception of Others. W: N. Cantor, J. F. Kihlstrom (eds.) Personality, Cognition and Social Interaction. New York 1981.
- N ę c k i Z.: Psychologiczne uwarunkowania wzajemnej atrakcyjności. Wrocław 1975.
- N ę c k i Z.: Wzajemna atrakcyjność. Warszawa 1990.
- O l s z e w s k a - K o n d r a t o w i c z A.: Techniki kształtowania pozytywnych postaw interpersonalnych a postrzeganie własnego „ja” i uświadamianie sobie własnych działań. W: S. Mika (red.). Studia nad postawami interpersonalnymi. Wrocław 1976.
- R a u s t e v o n W r i g h t M., v o n W r i g h t J.: Obraz własnej osoby a postrzeganie ludzi. „Przegląd Psychologiczny” 1985 nr 3 s. 687-698.
- R e y k o w s k i J.: Obraz własnej osoby jako mechanizm regulujący postępowanie. „Kwartalnik Pedagogiczny” 1970 nr 3 s. 45-58.
- S t r o e b e W.: Self-esteem and Interpersonal Attraction. W: S. Duck (ed.). Theory and Practice in Interpersonal Attraction. London 1977.
- Z i ó ł k o w s k a B.: Atrakcyjność fizyczna. „Przegląd Psychologiczny” 1994 nr 1-2 s. 205-213.

THE SELF-IMAGE AND IMAGE OF PARTNER
VS MUTUAL ATTRACTIVENESS IN THE MIXED DIAD

S u m m a r y

Apparently, an interesting source of interpersonal attractiveness is likeness between the partners of a diad, especially with regard to the self-images and images of partner. This results from the motivating function which self-assessment plays in man's personality. Such an outcome is also suggested by the hitherto studies (Markus, Smith 1981; Karyłowski 1977; Raute-von Wright 1987). Drawing on those suggestions, hypotheses have been formulated, hypotheses which assumed the following source of partners' attractiveness in the mixed diad (woman-man): the observed resemblance between the real self-image and the image of partner (H1); the observed resemblance between the ideal self-image and the image of partner; the influence of the above resemblance on the attractiveness of the partners of the diad is modified by the level of self-acceptance of the perceiving person (H3).

The above hypotheses were then subject to empirical verification. The self-image (real and ideal) and the image of partner were examined by means of the Adjective Check List (ACL) in its new 37-scale version. The Scale of Attractiveness (SKAT) as worked out by Nęcki (1975) was employed to study attractiveness. The subjects were men and women (60 mixed diads), who have known each other for at least two years. The mean age was 26.2 years. The subjects were graduates of secondary schools (62%) or universities (38%). They have been married (48%) or single (52%).

The findings have confirmed the presumed hypotheses. At the same time it turned out that the scope and extent of links between the variables under study differ in the case of the real image (H1) and the ideal image (H2). A likeness between the ideal image and the image of partner makes the field of diad more differentiated and broader in scope. This field, however, has not a structural character, particular aspects of the ideal self-image show no signs of mutual links. A more structurally bound field is the real self-image (cf. tab. 13).

The studies have shown an essential influence of sex on the scope and direction of relations of either variable. That relationship is greater in the subgroup of women, and in their case a likeness between the ideal self-image and the image of partner is more important as regards attractiveness. The level of self-acceptance in the person perceiving resemblance of images is additionally important for attractiveness, especially if that resemblance is perceived by the woman.

In the process of making the partners of the diad more attractive the principle of similarity of images is more important than their complementariness; the latter occurs mainly in relation with a low self-acceptance of the person perceiving similarity of image.

It has also turned out that the very image of partner is a better chosen ground for predicting attractiveness than the similarity of self-images and images of partner (cf. tab. 14).

Translated by Jan Kłos